

"84/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

BÁLVÁNYOS Huba kőrajza L

A címlapon STETTNER Béla linómetszete X 3

JÓKIVÁNSÁGAIDAT
ÉS A CSALÁDOMNAK
NYÚJTOTT BARÁTIS
SEGÍTSÉGET EX-
UTON KÖSZÖNÜM

BÜCSÜ STETTNER BÉLÁTÓL

Életünk gyorsuló üteme, napjaink pergése közepette egyre kevesebb időt szánunk a mulandóságról való eszmélkedésre, menetelésünket csak az hőkölteti meg, ha időről-időre valaki közülünk kiáll a sorból . . . Tizenkét éve annak ímmár, hogy a grafikai ágazat pezsdülő életébe, kiállítások, programok sürgető iramába nagyhirtelen állott be a döbönt csend a hírre: Stettner Béla súlyos, elkerülhetetlen operáción esett át! Tíz nap múltán ez a kellemes, erős orgánumú művész hangjafosztottan bár, de mosolygón oldotta fel dermedt zavarunkat, s mondta világosan tagolt suttogó szavakkal: „Végreis nem népszónok vagyok.” Úgy vélte, s vélünk is elhítette, hogy „ezzel” most már megfizette a váltságdíjat egy viszonylag hosszabb, s az eddiginél is aktívabb élet tartamára. Hiszen megismerte felmérhetetlen becsét az életnyi időnek, s ezután tékozlásnak tekintette a pihenés perceit is. Művészi alkotókedve nem sinylette meg a szervezetén esett brutális sérelmet, grafikáin egyre mélyebbről s tömörebben szólalt meg témáinak drámája, de a válságban megőrzött humora is. Számítani lehetett rá mint annakelőtte a kollektív kiállítások szervezésében, szakmai sérelmek orvoslásában, a kisgrafika felvirágoztatásában, sőt e műfaj folyóiratának szerkesztését még utolsó napjaiban, a kórházi ágyon is elvégezte. Ezért hihettük azt, hogy mint jónéhányszor az utóbbi évtizedben, életakarata most is felülkerekedik a romlás erőin, — s ez tette végül is hihetetlenül apró halálai után a májusit, az utolsót . . .

ex libris Dr. Bánhidy Ferenc

Hogy nekem jutott nehéz osztályrészemül a barátok nevében mondandó ravatali búcsú, szorongva azt éreztem: nem tudok ott megszólalni másként, csak ha teljességgel megfeledekzem a helyről, a gyötrelmes alkalomról, – s átrévülök a korábbi évek lelkesítő, örömteli-atmoszférájába. Így mondtam el, szabadon, úgy, amint elémtódultak, iratlan szavaimat az újra rügyező emlékképek fonalán, – s közben látni, hallani véltem mosolyos búzdítását: „igen így, csakis így szabad visszanezni a boldog partokra . . .”

Ezt a haláltagadó, révült siratót most visszaidézmem, s a kívánságnak megfelelően szavaimat papírra vetnem, szinte lehetetlen. Ha mégis megteszem, számolva a szavak, gondolat töredékek poszthumusz sutaságával, ez csak azért van, mert úgy éreztem akkor, és most is: adósai vagyunk Stettner Bélának művészi munkássága méltatásával. A közösségi, felelős embert, a szervezőt láttuk, dicsértük benne önösen, – de vajon teremtő-képzletének szárnyalását, gondolkodói bátorságát, mesterségbeli, újtói biztonságát, vízióinak erejét-igazát megértettük-e, s felfogtuk-e a szenvedéseiből kigyöngyöző műveinek testamentumos üzenetét ? !

Ezt a kérdést véltem látni utóljára is szelid tekintetében, s akkor elmaradt válaszomat – mintha holtából is figyelmezne – így mondtam el:

„Az élő Stettner Béla alakját idézem . . . Az Ő törhetetlen vitalitását, körülöttünk, bennünk most is vibráló elevenességét, bizakodó és biztató tekintetét hívom segítségül, hogy itt és most ne a pillanatról szóljak . . . Nem koporsónál állok, Béla, hanem a képregyafika és a kisgyafika bölcsőjénél. Negyedszázadot visszalépve az időben, látom a fiatal gyafikusgárdát, köztük Stettner Bélát, telve a kibontakoztatás terhével. Nagyszerű idők emléke sűrűsödik bennem: akkor született művészetünk történetében e l ő s z ö r ú j

műfaj — a képgrafika — a história eleven talajából, spontánul, személyes élmények ihletésében, tehetséges fiatal művészek együttes fellépése révén. Hamar vívta ki a maga szerény eszközeivel — papíron, fekete-fehérben és kisméretben — a grafika önálló rangját a festészet és a szobrászat nagymúltú ágazatai között.

Látom Stettner most is, amint lelkesen, várakozón figyeli s ünnepli művészkollégái egymásután kivirágzó egyéni stílusát, örvendését Reich pasztoráljain, álmélkodását Csohány balladáján, hevülését Raszler vonal-hálózatának sodró dinamizmusáért, és látom értő, bátor kiállását Kondor Béla — akkor még vitatott — mondandója és kézjegye mellett, s látom amint pártját fogja Gacs groteszkbe hajló drámai realizmusának. Ezt a csodálnivaló együttes jelenséget akarta valamiképp érvényre juttatni, magas színvonalával együtt elfogadtatni nemcsak a műértőkkel, de a tömegekkel is. S éppen akkoriban, amikor legnagyobb szükség mutatkozott a hiteles és művészi valóságábrázolás kibontakoztatására. Tudta, együttes megszólalásuk ereje abban rejlik, hogy mindannyian költőkként hívják életre plebejus őseik fájón szép és szomorú emlékképeit, de saját jelenük, koruk ismeretlenebb arcát is. Mert a munkaábrázolások és forradalmi múlt-idézés mellett, az újjáépítés láza közepette az elcsendesülő órák poézisét, a pihenés békéjét is megénekeltek. Stettner képeinek alakjai ekkor még megleptek, nyurga, nyakigláb, csontos figurák — önmaga hasonmásai — stilizáltak hatottak, de el tudta fogadtatni őket, mert a pesti csikágó gyermekeként apró, jellegzetes utcai mozzanatokot örökített meg, a mindennapok krónikása lett. Életképei ma már úgyszólván történelmi dokumentumok, elevenek, a valóság magvát idézik elénk. Ábrázolt tempósan, magában szalonnázó szikár öreg munkást, másutt munka után, vagy nyugdíjasként téren sakkozó férfiakat, összefogódzva imbolygó álmodozó fiatalokat, s a nyílás előtti bimbót juttatta eszünkbe egy szinte arcnélküli gyermekleány portréjával.

Két jelentős évforduló — Dürer Albert és Dózsa György — a grafikai művészet próbakövévé lett a hetvenes években, országos bemutatók keretében, és Stettner Bélából is tehetsége legjavát hozta felszínre. Tartalom tekintetében a drámai vénát, s ebből következően vonalvezérlésének heves dinamikáját. Kompozíciói sűrűsödnek, s a kiélezett mozzulatok és gesztusok révén pantomim jelleget öltenek. A korábban feszes, szegletes — szinte fába faragott — formák hajlékonnyá válnak, s a fekete-fehérek éles, komor kontrasztját színek váltják fel. Vele született stilizátori hajlama arra ösztönzi, hogy esztétikailag megmaradó mezbe, színek és formák harmóniájába foglalja legsúlyosabb mondanivalóit is. Kecsés indázat, hullámzó mezbe, színek és formák harmóniájába foglalja legsúlyosabb mondanivalóit is. Kecsés indázat, hullámzó felületű tömbök rajzolata szövö át a képfelületet, s az általa kiművelt papírmetszet-technika segítségével, síkok egymásbacsúsztatásával szokatlan térképzeteket és gondolatársítást tud teremteni. Álom és valóság, látvány és látomás fonódik egybe témái fonalán. A tompán derengő szürke, arany és ódon hatású sárga meg zöld tónusokat bíbor és fekete csóvák, tarajos hullámvonalatok váltják fel, jajongó és ágáló formák nyújtóznak, vagy tekerőznek egymásba a művész lelki-testi állapotának rosszabbodásakor. Babits Mihály tragikus, véle rokon életvége megdöbbenően fájdalmas, búcsúzó, léletsírató képsorozatra ihleti Stettner, a halhatatlan költőnek dedikált emléklapjain. Utolsó, albumba szánt grafikáin, a végnapok szorításában alkotta pályája legszebb darabjait, azon kevesek lelki és szellemi kiváltságával, akik az utolsó szó jogán látomásaikban szállnak perbe a halállal."

Búcsúbeszédem vissza-felidézhető gondolatköre ez volt, — a továbbiakra nem emlékszem, a Tőle való elszakadásunk pillanatai megrémítettek, sután, halandó módra, torokszorító érzésekkel küldtem felé a szavakat arról, hogy kísérni fogjuk őt, gondolatban, tettben.

Azóta is rohannak a napok, két világrész, a temető és az élők városa egymás mellett folytatja olyannyira eltérő napjai sorát. Nem tudni mi a szomorúbb, s kegyetlenebb: a temetések másnapra hervadó virágai, a sírok látogatása, a holtakkal való egyoldalú párbeszéd, vagy pedig az a felismerésünk, hogy fogadkozásaink ellenére egyre gyakrabban esik meg, hogy elhunyt barátunkról néhány napra megfélekedzünk . . . Ebből a szürke, szinte észrevétlen feledésből szerettem volna visszahívni művészete útján Stettner Bélát, hogy arra emlékeztessenek holtában, amiért élt, amiért élnie érdemes volt.

Supka Magdolna

Az 1-10. oldalakon STETTNER Béla linómetszetei X 3, illetve ofszetnyomata P 7

A Művelődési Minisztérium, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége, a Képzőművészek, Iparművészek és Művészeti Dolgozók Szakszervezete, a Magyar Népköztársaság Művészeti alapja, a Kisgrafika Barátok Köre és a Család megrendüléssel tudatták, hogy STETTNER BÉLA grafikus Munkácsy-díjas Érdemes művész 1984. május 30-án, életének 55. évében elhunyt. Temetése 1984. június 15-én 15 órakor volt a Farkasréti temetőben.

Körünk veszteségének felméréséhez ismernünk kell Stettner Bélának mint művészeti vezetőnek szerte-ágazó munkásságát, lelkes, elkötelezett harcát a kisgrafika elismertetéséért, színvonalának emeléséért. Utolsó közreműködése jubileumi összejövetelünkhöz fűződött és amikor megöleltük őt, bár még magunknak sem mertük bevallani, éreztük, hogy ez az ölelés az utolsó . . .

A ravatalnál a Képző- és Iparművészek Szövetsége nevében KISS ISTVÁN Kossuth-díjas szobrászművész vett búcsút, majd SUPKA MAGDOLNA megrendült szavakkal idézte fel Stettner Béla művészi és emberi arcukat (a jeles művészettörténész kérésünkre utólag vetette papírra gondolatait), végül a pályatársak nevében a sírnál BÁLVÁNYOS HUBA grafikusművész beszélt.

***

Küszködöm, próbálom tudomásul venni, elfogadni, megszokni a gondolatot, hogy Stettner Béla végleg elment közülünk. Tudom, hogy megtörtént, mégis elképzelhetetlen, hogy nem számíthatunk többé Reá, hogy nem hívhatjuk, ha tenni-segíteni kell valamilyen közügyet.

Nem hívhatjuk azt az embert, kinek természetes volt, akitől természetesnek vettük, hogy a köz ügyéért bármikor és bármilyen munkát, áldozatot vállal. Aki a közjó érdekének 'saját érdekét', munkáját, idejét teljes emberségét, tehetségét magától értetődően rendelte alá.

Béla valóban mélyen kommunista ember, kommunista művész volt. Erre tette érzékennyé származása, gyermekélményei, ez fejlődött, bontakozott ki emberi-művészi pályáján, vált élete tartalmává. És ez a tartalom, ez a meggyőződés, meggyőző erővé, sugárzó képességgé vált. Személyes példája, szilárd meggyőződése lelkesítő, biztató hatású volt mindenkor, minden helyzetben. A gyakori nehéz, próbára tevő helyzetekben, megpróbáltatásokban is, mert megpróbáltatásokban volt részünk elég. Hűsége, szilárd meggyőződése, kedves derűje sokszor és sokakat segített.

A kor, melyet megéltünk, melyet megélt, iszonyú terheket rótt mindannyiunkra. Reá is. Az elmúlt társadalom korlátai, a háború súlyos sokkja, a megteremtődött történelmi lehetőségek gigászi követelményei, az önpusztító ütközések, csalódások mind-mind ember- és meggyőződésemesztő próbatételekké lettek. Béla ezekre a kihívásokra hűségével, rendíthetetlen meggyőződéssel, közösségi felelősségtudatával válaszolt.

A főiskolán, az ifjúsági szervezetben, azután a Szakszervezetben — a Szövetségben vállalta a közfelelősséget. Ez az embert próbáló munka és áldozatkészség magában is nagyszabású életet-embert követelt. Neki még ehhez személyes teher is osztályrészül jutott. Súlyos gégeműtete mégsem kényszerítette visszavonulásra, hallgatásra, a magánvilágba fordulásra. Ezzel a terheléssel vállalta, végezte Szövetségünkben a legkényesebb, az etikai ügyek vezetését, intézését. Mert feltétlen tiszta embersége, ítélőképessége ezzel a nehézséggel együtt is képessé, alkalmassá tette e feladatra.

Igen, Stettner Béla a társadalom, a köz érdekében egész tudatos életében sokat vállalt. S ezek mellett együtt végzett gyönyörű alkotó művészi munkát, jelentőset, meghatározót, népünk szellemi kincstárát gazdagítót. Ő is, mint mindazok, akik nagy terheket vállalnak, hamarabb emésztette el életét, gyorsabban égett.

A halál nagyon korán tett pontot életművére.

Nem tudhatjuk, és most már sohasem tudhatjuk meg, mit adhatott volna még nekünk. De amit letett, megvalósított, nagyszerű példa.

Most el kell búcsúznunk Tőled, Béla. Tiszttem, hogy búcsúzzam a Minisztérium, a Szakszervezet, a Szövetség, művésztársaid, barátaid, szűkebb köröd nevében. De búcsúzom Tőled egész népünk nevében is. Ki-mondom most helyetted, amit Te is sokszor mondtál. Bármilyen nehéz volt, érdemes volt. Hűséges őrző voltál.

Mi, akik még itt vagyunk, hűséggel őrizzük emlékedet, ránk hagyott kincseidet, hogy átadhassuk az utánunk jövőknek.

Kiss István

BÉLA! BARÁTUNK!

Sokunk nevében, sok barátod, kollégád nevében szót vállalva kétkedve állok itt. A búcsúztatás szívbeli indítatásával, és kétkedve a búcsú értelmében, s megdöbbenve már attól is, hogy ezt ki kell mondanom majd itt, ha a kegyeletlen gondolatot nem tudom elűzni magamból.

Ha nem köszönhetünk el egymástól — meleg kéz a meleg kézben — most már itt és így mit tehetünk? Megéljük mi élők itt újra a búcsúzás időtlen s megszokott formáit, szölongathatunk egy holtat és csak egymást halljuk, csak egymásnak beszélünk. Úgy teszünk, mintha felfognánk a halál misztériumát, s megrendülünk már ettől is. Mi is lenne velünk akkor, ha képet adhatnál nekünk onnan — a felfoghatatlanról; ha csak élénk jeleníthetnéd most a küszöbön innen fel-felvillózó utolsó vízióidat. Ha adhatnál még képet rólok onnét a küszöbön túlról, tudnánk megállni itt egyáltalán, a te hálálban megújult szemeiddel látva magunkat.

Megérezted-e még világos öntudattal azt, amit mi még soha, hogy minden kimondható, ha már a végső kockázat sem kockázat többé, mert nincs többé mit elveszíteni, ha az élet megállíthatatlanul elfolyik a másodpercekkel? Csoda-e vagy rettenetes egyszerre látni mindent? Van-e egyáltalán az a végső megvilágosodás? Megsemmisítő, vagy felszabadító a tényleges megsemmisülés előtt rádöbenni, hogy ennek a mindennek a láttatása végképp lehetetlen az én számára, de szépséges küldetés és folytatódásom az ittmaradókban? Gondoltál-e ránk akkor, és így? Ránc, akik folytathatunk s élhetünk tovább.

Mert nemcsak egy vésővel munkáló kéz állóképe emléke vagy s nemcsak beszélgetések, szenvedélyes viták immár rezgésnélküli hangképei. A sürgő-forgó, közügyben talpaló, lerázhatatlan makacs ember, a szerkesztő, szervező, veszekedő és mozgósító közlekiismeret belénkivódott emlékképei rólad élnek tovább. De ha csak ennyi volnál, nem élnél tovább, mint ameddig mi élünk e képekkel. A rézlemezek, a papírok, a linódarabok végérvényesen belemerevednek anyag voltukba: nem lévén szellem, ami átlénygítse őket, elenyésznek. Hiába magasztosítjuk majd emléktárgyakká őket, az nem élet. Ragaszkodhatunk bármely aprósághoz, amikből fel-feltámasztható egy-egy Stettner Béla mozdulat, ez csak az élők szorongásos tiltakozása, — saját elmúlásunk ellen is.

Ami Te vagy, az már nincs itt. Ami Te vagy, az nem egy mozdulatlan test neved jeleinek feliratával egy korporsóban. De nem is valami távozóban vissza-visszatekintő megfoghatatlan lélek. Ami Te vagy, az a görcsösült vonalakba, kemény s lágyuló formákba beleírt, belemart többször megsokszorozott élet. Képtárkban, múzeumokban, könyvespolcokon és falakon, mappákban és albumokban a formássá tett anyag sok-sok példányban múlhatatlan lehetőség immár mindnyájunk előtt. Temető-, város- és országhatárokon túl is mindnyájunknak arra, hogy szemléletünkkel visszaélesszünk belőlük minden találkozáskor a végtelen időnek azt az egyszeri megismételhetetlen pillanatát, ami Stettner Béla volt ezen a planetán. Ezt tudjuk. Ezért értelmetlen búcsúzni.

De láttató értelmünk ekkora világosságánál fázunk most, amikor alig hűlt melegség közelében nem lehet nem megélni esendőségünk pillanatát, nem lehet nem belenyögni a veszteségbe, nem lehet nem búcsúnak felfogni azt, hogy Bélát idekísértük.

Nem lehet nem távozásnak felfogni azt, hogy itthagyjunk egy sírt virághalom és felszalagozott koszorúk alatt. Mégis, Bélával mondom —, aki életét tette rá, hogy ne egy sírhalom legyen, — örömmel hazamehetünk. Ő otthon vár mindnyájunkat.

Bálványos Huba

BV.É.K. 1961

Stettner Béla

GABRIKA KÖNYVE

1950-1960

***

A világ minden részéről érkeztek hozzánk részvétnyilatkozatok: a testvéregyesületek, gyűjtők, művészek részéről. A Szocialista Művészetért folyóiratban Orosz Sándor búcsúzott tőle: „Alkotásai az elhivatott ember küzdelmét tükrözték: Barátunk volt!” A KBK szegedi csoportjában 1984. július 13-án Dr. Krier Rudolf számolt be a végtisztességről és méltatta Stettner Béla művészi és emberi erőit: „Nagytehetségű ember volt, nagy művész, sokat szenvedő és betegségét hol semmibevevő, hol meg fogcsikorgatva hordozó gladiátor az élet arénájában.” Turóczy Rozália sepsiszentgyörgyi tagtársunk „Rekvium helyett” Stettner Béla ex libriseiről írt sorait juttatta el hozzánk (remélhetőleg lesz alkalmunk rá, hogy idővel ezt is közreadjuk) „Stettner Bélát ismertem, becsültem, végleges eltűnéséről értesülve a költő szavai jutnak eszembe: Ilyen az ember Egyedüli példány.”

És mit mondhat a szerkesztő, negyedszázadon keresztül és főleg az utolsó évtizedben közvetlen munkatársa? Jószándékú társai segítségével azt az irányvonalat kívánja követni, amit Ő megfogalmazott, harcolni a magyar kisgrafika elismertetéséért, megtartani és amennyire lehet, emelni a színvonalat, „... míg az égi és ninivei hatalmak / engedik, hogy beszéljek s meg ne haljak.”

25 KISGRAFIKA BARATOK KÖRE

JUBILEUMI TALÁLKOZÓ

A Kisgrafika Barátok Köre jubileumi találkozója, megalakulásának 25 évfordulóján, 1984. április 30-án került sor a FÉSZEK Művészklubban. A résztvevők jelentkezésükkor megkapták a 35 lapból összeállított jubileumi emlékmappát, amelynek beköszöntőjét Dr. Arató Antal írta és amely kis példányszámára tekintettel (100 pld.) tagtársaink féltett ritkaságai közé fog tartozni. Kiosztásra került a Kisgrafika rekordidő alatt elkészült jubileumi száma, valamint egyéb ajándékok. 11 órakor a Hermann Lipót teremben köszöntötték a résztvevőket és Bálványos Huba grafikusművész nyitotta meg a kiállításokat. Itt az ex libris-művészek munkáit, valamint a Gobelin-teremben a gyűjtők által összeállított anyagot mutatták be.

A K.B.K. jubileumi ünnepi közgyűlését 1984. április 30-án tartotta meg a Fészek Művészklub gobelin-teremben.

A távollévő FERY Antal elnök helyett SEMSEY Andor alelnök üdvözölte a megjelenteket: hazai és külföldi tagtársainkat és vendégeinket, köszöntötte a távollévő Fery Antal elnököt. Felkérte dr. VIDA Klára titkárt, hogy tartsa meg beszámolóját.

TITKÁRI BESZÁMOLÓ

Huszonöt esztendőt ünnepelve elengedhetetlen némi számvetés, a megtett út értékelése. Egy ünnepi megemlékezés azonban legfeljebb vázlatot adhat, nagyobb állomásokat villanthat fel a KBK történelméből.

A Kisgrafika ünnepi száma teljes terjedelemben az eltelt 25 esztendőt tárja az olvasó elé, hazai és külföldi vélemények tükrében. Ajánlom a megemlékezés kiegészítéséül, különösen azért, mert a szónál maradandóbb eszközökkel örökíti meg az eseményeket, tényeket.

Az ex libris gyűjtésének folyamata hazánkban, a kezdettől, a XIX. század második felétől kezdve, a történelmi eseményektől függően meg-megszakad majd ismét folytatódik, szervezett gyűjtés azonban 75 éve kezdődött. Eddig egyetlen előd egyesületnek sem sikerült folyamatosan 25 évi tevékenység, igaz, hogy korábban nem is volt egyfolytában negyedszázad békében. Az 1909-ben alakult Szent György Céhet – amatőröket és gyűjtőket tömörített–elsöpörte az első világháború, és egészen az 1930-as évekig nem volt semmiféle gyűjtőtársulás.

1932-ben Budapesten megalakult a M.E.G.E., a Magyar Ex libris Gyűjtő és Grafikabarátok Egyesülete, majd 1935-ben Debrecenben alakult az Ajtósi-Dürer Céh. Mindkettőt megszűnésre kényszerítette a második világháború.

Szerencsénkre ismét akadtak grafikabarátok, akik megpróbáltak szervezni egy újabb egyesületet, a gyűjtés, az ex libris műfajának fennmaradása érdekében. Ezek a lelkes szervezők Illyés S. László és Réthy István voltak. Az akkori lehetőségeknek megfelelően 1956 nyarán a MABEOSZ keretén belül próbálták újjászervezni a grafikabarátok egyesületét. A történelem ismét közbeszólt az 1956-os események kapcsán és a megalakulás elmaradt. A szervezők azonban nem mondtak le tervükről és így 1958-ban újból hozzáláttak a szervezéshez, amikor is Réthy István felhívással fordult a FIATAL MŰVÉSZEK STÚDIÓ-jához, valamint a gyűjtőkhöz, egy gyűjtőtársulás létrehozása érdekében. Röviden idézek a felhívásból „Az országban ma nincsen olyan kisgrafikai élet, amelyhez az ex libris is tartozik. Nemcsak könyvvásárló, de a könyvbarátok között is sok az olyan, aki nem tudja mi az ex libris. Pedig ha látna, szívesen készíttetne könyvei számára.” Más módon: „A régi gyűjtőgárdának a magja még él, és szívesen szövetkezzenek a művészekkel. A mód és lehetőség tehát megvan a magyar kisgrafikai élet megszervezésére. Így a kisgrafika megtarthatná azt az előkelő helyet, amely természeténél fogva megilleti, s megteremthető lenne az a tábor, amelynek feladata lenne az ex libris, kisgrafika, széleskörű elterjesztése, népszerűsítése” (Úgy gondolom, a felhívás ez utóbbi része ma ugyanúgy érvényes mint 25 éve volt.) A felhívás meghallgatásra talált, a Fiatal Művészek Stúdiója 1958-ban ex libris pályázatot írt ki.

Réthy István, az ex libris megszállította, felhívása révén ismerkedett meg egy másik megszállottal a fiatal művészek stúdiójában, Stettner Bélával, aki immár 25 éve, változatlan energiával munkálkodik a KBK érdekében. Stettner Béla és Réthy István kaptak felhatalmazást a Képzőművészek Szakszervezetétől a KBK megszervezésére.

A KBK a FÉSZEK egyik szekciójaként alakult meg 1959. évi április hó 25-én. Alapító tagok: Arady Kálmán, Galambos Ferenc, dr. Illyés S. László, Nagy József, Réthy István, dr. Soó Rezső, Stettner Béla, Szentesi Flórián, Tompos Ernő és dr. Wiltner Sándor voltak.

A Kör abban az évben már 76 tagot számlált, élénk klubélettel, cserével, színvonalas előadásokkal. A régi tagok ma is emlegetik, hogy mennyivel pezsgőbb volt az élet az összejöveteleken, mint manapság. Igaz, azt is hozzátesszük, hogy abban az időben még nem uralta az emberek életét a TV, az autó és a többi időigényes szórakozás.

Lapunk a KBK Értesítő néven 1962-ben jelent meg, első ízben szerény 8 oldalas kiadványként. Ugyancsak 1962-ben alakult meg első vidéki csoportunk Pécsen, Szentesi Flórián és Hetey Ottó szervezésével.

A Kisgrafika Barátok Körének első nemzetközi sikere az 1964. évi X. Nemzetközi Ex libris Találkozón Krakkóban volt, ahol Réthy István titkárt a krakkói televízió beszélgetésre hívta meg. Körünk nemzetközi elismerését az olaszországi Comoban 1968-ban rendezett kongresszusán a FISAE azzal bizonyította, hogy a következő 1970. évi Kongresszus rendezési jogát nekünk ítélte. Az elkövetkező két évre megválasztott FISAE vezetőség elnöke dr. Semsey Andor, titkára Réthy István, pénztárosa pedig dr. Illyés S. László lett. Az 1969. év jubileumi esztendő volt, amelyre évkönyv jelent meg a KBK tíz esztendejéről (ezt az évkönyvet adtuk most ajándékként minden résztvevőnek).

Az 1970. év az erőpróba esztendeje volt, amikor a KBK rendezte a XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszust. Nem ildomos önmagunk rendezését értékelni, ezért a Kisgrafika ünnepi számában kérem olvassák

el külföldi barátaink véleményét, emlékezését, amely közel másfél évtized távlatából is szívét melengető. A Kongresszusra 32 művész alkotását tartalmazó mappa jelent meg. (Ezt ma ugyancsak ajándéknak adta a KBK.)

A Kisgrafika 1970-től 48 oldalas terjedelemben, majd 1972-től a jelenlegi formában, kemény borítóval jelenik meg, szerkesztője ebben az időben Galambos Ferenc volt.

A ceglédi ősz 1973-ban került első ízben megrendezésre, ennek keretén belül az első Országos Találkozó. A ceglédi ősz kétévenkénti grafikai seregszemlévé vált azóta, ami Nagy László Lázár érdeme. A második Országos Találkozó is Cegléden volt 1975-ben, majd ezt követően évente más-más városban, eddig: Pécssett, Szegeden, Debrecenben, Veszprémben, Szombathelyen, Budapesten, ismét Pécssett és legutóbb Cegléden. A KBK megalakulásának 20. évfordulóját ünnepi vacsorával ülte meg a tagság 1979 áprilisában. Szombathelyen az 1980-ban megtartott Országos Találkozón a KBK tagsága küldöttek útján választott vezetőséget 5 évre, és elfogadta a szervezeti szabályzat szövegét.

A korábbi budapesti mozgalmas klubélettel szemben ma a vidéki csoportoknál elevebbek az összejövetelek. Az elmúlt év kivételével rendszeres programot szerveztünk a FÉSZEK-beli szerdákra, az érdeklődés ennek ellenére változó volt, kivéve a már hagyományossá vált Mikulás-napi programokat, amelyek ez ideig nagy sikert arattak.

E rövid áttekintésben már a jelenhez értünk. Szomorúan kell megállapítanunk, hogy kétszáz feletti tagságunknak még a fele sem jött el erre a jubileumi találkozóra. Elsősorban a budapestieket illeti szemrehányás, mert nekik még az utazás kényelmetlenségeit sem kellett volna vállalniuk azért, hogy pár órára, fél napra, barátainknak, a Kisgrafika ügyének szenteljék idejüket.

A jövő esztendő a tisztújítás éve lesz, ezért minden tagunk segítségét kérjük az elkövetkező 25 év terveihez, elképzeléseinek meghatározásához. Segítségre van szükség a tagság felfrissítéséhez, és ahhoz, hogy ezt a kultúrtevékenységet, amelyet az ex libris propagálása jelent, hogyan végezhetnénk eredményesebben. Még van egy esztendő gondolkodási idő. A nagy általános mellett kell néhány szót mondani a vidéki csoportok tevékenységéről: legnagyobb létszámmal és legjobban megtervezett programmal a szegedi csoport rendelkezik, tagjai száma negyven feletti, tagdíj elmaradásuk évek óta nincs, köszönet ezért Krier Rudolfot illeti. Nagyobb létszámú még a ceglédi és pécsi csoport, bár ez a létszám évente változó. A veszprémi, debreceni és egri csoport megszűnt, egy-két tag létezik még a korábbi csoportokból. Szombathelynek talán ismét lesz csoportja, a létszáma növekedőben van. Igaz, hogy egy ünnepi megemlékezésnek nem feladata a szervezeti kérdések megoldása, de az összképhez a negatívumok is hozzátartoznak, hiába mondanánk el megszégyenítő tényeket, ha a valóság más.

A KBK-nak az elmúlt 25 év alatt sokszor voltak szívét melengető eseményei, de voltak válságai is, melyet véleménykülönbségek, és más akadályok okoztak. (Gondoljunk a házasságra, ahol mindössze két ember nézetkülönbsége lehetséges, mégis vannak válságos időszakai, míg egy egyesületben sok-sok véleményeltérés okoz konfliktust.) E válságok ellenére a 25. évfordulót ünnepelhetjük.

Ha az előbbi gondolatmenetet folytatja, bárki felteheti a kérdést: milyen erő az, amely egy ilyen heterogén szervezetet működtetni, fenntartani képes? Engedjék meg, hogy Gergely Mihály köszöntőjéből vett idézettel próbáljak válaszolni: „Hadd látom miért hevülsz, érettük mire vagy képes, s minden fontosat megtudtam rólad”.

Igen, én most a megszállottakra gondolok, akik kezdettől a KBK érdekében, a mi érdekünkben, a művészetért, a művészet megértetéséért és megszerettetéséért áldoztak szabadidőt, energiát, anyagiakat, esetenként még a családi egyetértést is.

Vállalva az elfoglaltság vádját, most róluk szeretnék szólni, és minden volt és jövőbeni gyűjtő nevében, megszállottságukért, tevékenységükért köszönetet mondani, jó egészséget kívánni az elkövetkező évekhez, a KBK-hoz. Közülük is azzal kezdeném, aki a megalakulás előkészítésétől kezdve, az eltelt 25 éven át bizonnyította, mire képes az ember azért, amiben hisz. Azt hiszem mondanom sem kell, hogy Stettner Béláról van szó, kinek hivatalos címe: a KBK művészeti vezetője, és aki ezen minőségében gazdája minden kiadványnak, a Kisgrafika lektora, összeállítja és elbírálja a lap illusztrációs anyagát. A kiállításokat nemcsak elkészíti, anyagét elbírálja, de vágja-ragasztja a tablókat, támogatást szerez, a helyiséget és még sok-sok mindent immár 25 éve, mégis Ő az, akinek a neve a legkevesebbet szerepel ott, ahol a munkája látható. Azt, hogy milyen egy lakás, amikor a kiállítási anyagot előkészítik, csak az tudja, akinek a lakásán volt már hasonló „rendezvény” és az elmúlt 25 év alatt előfordult náluk ilyen néhányszor. A találkozó előkészületei közben többször volt kórházban, de vállalt feladatait elvégezte. A kórházi ágyon is rajzolt, lek-

torált, összeállította a jubileumi mappa anyagát és az itt látható kiállítások anyagát. Ennyit csak erős hit-
tel és akarattal képes valaki véghezvinni. Mindannyian hálásan köszönjük.

Megszállottságáról már a Kör megalakulásával kapcsolatban tettem említést, Réthy Istvánra gondolunk
mindnyájan, aki 20 éven keresztül a KBK titkáráként végezte eredményes szervezőmunkáját, és akit csak
betegsége tértett el a titkári teendőitől. Köszönjük megszállottságát, munkáját és a KBK-t, melynek létre-
jötte az Ő érdeme.

Ha valakinek szenvedélye a KBK, akkor azt Semsey Andornak hívják. Tagságának 25 éve alatt nem volt
olyan tevékenység a KBK-ban, aminek elvégzésére Bandi bácsit ne lehetett volna rávenni. Igaz, van egy
reprezentatív tisztsége is, Ő a KBK alelnöke, és ezenkívül szerkesztője — cikkek hiányában — újságírója a
Kisgrafikának. Az Ő gyűjteménye nélkül hiányos volna a lap illusztrációja, csomagokat hoz és visz, levelez,
fordít és sorolhatnám még, mindezekhez a családják is igénybe veszi. Semseyéknél van a második KBK
összejövetel, reméljük még sokáig.

Ilyen emberek voltak a mozgatórugói a KBK-nak az elmúlt 25 év alatt, velük, általuk működik, hol simán
és gördülékenyen, hol pedig kissé akadózva, mert néha elfáradnak, de azután új erővel folytatják tovább.
Köszönet illeti még az elmúlt 25 évben végzett munkájáért: Fery Antalt és Galambos Ferencet, a vidéki
csoportok érdekében kifejtett tevékenységükért, Kopasz Mártát és Szentesi Flóriánt.

Köszönet illetné, ha elmondhatnánk nekik: Illyés Laci bácsinak, Varga Nándi bácsinak, Diskay Lenkének
és mindazoknak, akik tettek valamit a KBK-ért. Köszönet a családtagoknak, akik segítettek, és azoknak is,
akik elnézték családtagjaiknak, hogy a KBK érdekében őket esetenként elhanyagolták. Kívánom mind-
annyioknak, hogy a KBK elkövetkező 25 esztendejét erőben, egészségben, eredményes munkával és gyűj-
téssel tölthessék el. Viszontlátásra a KBK 50 éves jubileumi ünnepségén!

Dr. Vida Klára
titkár

VÁRKONYI Károly fametszete X 2

FERY ANTAL fametszete X 2

A titkári beszámoló után az elnöklő alelnök a vezetőség tagjaival folytatott előzetes megbeszélés alapján javasolta, hogy
RÉTHY Istvánt, a kör létrehozásakor végzett eredményes szervezőmunkája és két évtizedes titkári működése elismeréséül,
GALAMBOS Ferencet a KBK Értesítő, majd a Kisgrafika szerkesztésével végzett, nemzetközileg is elismert munkájáért,
LIPPÓCZY Norbertet (Tarnów) a magyar és külföldi, elsősorban lengyelországi kapcsolatok kiépitéséért, valamint művészeink népszerűsítéséért végzett önzetlen propaganda-tevékenységéért,
Dr. Gianni MANTERO (Como) és
Prof. Paul PFISTER (Versailles) neves gyűjtőket a magyar művészekkel és gyűjtőkkel folytatott, segítő-készségtől áthatott kapcsolattartásért
vállassuk meg *örökös tiszteletbeli tagokká*. Ezzel a ténnyel elsősorban önmagunkat tiszteljük meg és adunk rangot jubileumi ünnepünknek. A közgyűlés a javaslatot egyhangú lelkesedéssel elfogadta.
Megválasztásra került még a weimari (XX. Nemzetközi Ex libris Kongresszusra küldendő magyar delegáció, amely a következő tagokból áll:

Dr. **KRIER Rudolf** (Szeged) delegációvezető,
PALÁSTHY Lajos (Budapest) és
NAGY László Lázár (Cegléd)

Ezután **STETTNER Béla** művészeti vezető osztotta ki a jutalmakat és az alapító tagok részére készült jubileumi emléklapokat.

Hangulatos estebéd és tombola zárta be az emlékezetes napot.

PETRY Béla üdvözlőlapja a KBK jubileumára P 1

TALÁLKOZÁS MAGYAR BARÁTAIMMAL

A KBK jubileuma természetes alkalom arra, hogy visszagondoljak magyar barátaimmal való találkozásaimra, legyenek azok gyűjtők avagy művészek, valamint a szép Budapesten történt látogatásaimra.

Az 1968. évi comoi kongresszus számomra az első nagy találkozás volt az ex librisrel és általában a kisgrafika barátaival. A majdnem 20 országból összegyűlt nagyszámú résztvevőjű, igen jól rendezett kongresszus majdnem felülmúlhatatlan benyomást tett. Mindazonáltal még felülmúlhatatlanabb volt a sok jó baráttal való személyes kapcsolatfelvétel, amely magával hozta a levelezést és a későbbi találkozásokat. A további lépést az 1970. évi budapesti kongresszus tette, mely kétségkívül a magyar kisgrafika történetének egyik legkiemelkedőbb eseménye. Jól megszervezve, és szerencsés módon az utolsó pillanatban novemberre eltolva ez a kongresszus minden eseményével együtt e terület feledhetetlen emlékévé vált. Szerencséről beszéltem, mert a kongresszus az eredeti terv szerint majdnem félezer résztvevőt számolhatott volna és ezzel a találkozó szinte áttekinthetelenné lett volna.

Magyarország, Budapest a zenéjével, sokszínű benyomásaival, — úgy a szemre, mint a fülre és nem utolsó sorban ínyre —, múzeumaival, kongresszusi kiállításával, sok gyűjtőjével és jó művészeivel, mindez az ex libris különlegességei közé tartozik és felkelti az érdeklődést az iránt, hogy az ember a kisgrafika híveinek sorába lépjen.

Egy örömcsepp az örömben: sokan ezek közül a barátaink közül, művészek és gyűjtők, már nem élnek. Minden év meghozza a maga szomorú, gyászkeretezte híreit — leveleket, amelyekről szívesen lemondanánk. A teljesség igénye nélkül — nem akarva kockáztatni, hogy egyiket-másikat kihagyjam — mégis meg kell pár nevet jegyezni, akik számomra sokat jelentettek. Ilyés doktor, magyaros öltözetében, maga mögött tudva egy nemzedék lendületét, Diskay Lenke, akinek ex librisei és képgrafikai gyűjteményeink legérdekesebb darabjai közé taroznak, és nemrég Stettner Béla, akinek sok névreszló ex librist köszönhetek. Csupán kiragadott nevek, de olyanok, amelyek mindig visszhangot keltenek és szorosan kapcsolódnak a mai magyar kisgrafika történetéhez.

A magam részéről is kívánok magyar barátaimnak a következő negyedszázadra további sikereket, elsősorban új, lelkes művészeket és gyűjtőket, hogy a mi szép műfajunk további virágzását biztosítsák.

Klaus Rödel (Frederikshavn)

DISKAY Lenke fametszete X 1

KÖNIG Róbert linómetszete X 3

XX. INTERNATIONALER EXLIBRIS-KONGRESS
WEIMAR
1984

A kongressusi embléma motívuma
H. ILGENFRITZ 1967-re készült újévi lapján X. 3.

XX. NEMZETKÖZI EX LIBRIS KONGRESSZUS, WEIMAR

Hiányos előzetes tájékoztatás után, 1984. augusztus 24–29 között az NDK-ban, Weimarban került sor a XX. Nemzetközi Ex libris Kongresszus megrendezésére. Mintegy 250 érdeklődő gyűlt össze a világ minden tájáról. A hazai német résztvevőkkel közel azonos számban jöttek el a magyarok és a lengyelek is. A távoli Japánt 3 fő, Újzélandot 1 fő képviselte. Hivatalosan nem voltak jelen a román és jugoszláv gyűjtők.

Augusztus 24-én vették át a résztvevők a kongresszus anyagát és az ajándékmappákat (ismertetésüket külön közöljük). Augusztus 25-én a Weimarahalleban dr. Lothar Lang, mint a FISAE soros elnöke üdvözölte a vendégeket, majd prof. dr. G. Baumgärtel méltatta az esemény jelentőségét. Dr. J. Ose, az erfurti kerület tanácstagja, a Kulturális Részleg vezetője ismertette a keletnémet gazdasági és kulturális fejlődést. Ezután három előadás hangzott el.

Dr. Lothar LANG előadásának címe: Az ex libris az NDK-ban — kérdések és problémák. Az elemző tanulmány felvetette, hogy a művészettörténetírásnak nem tárgya az ex libris-művészet, pedig közel 500 éves múltja van. Néhány nívós kiadványt leszámítva az ex libris-irodalom is igen szegény (1982, Kronach: Költők és költészet az ex librisen, 1982, Kopenhága: F. és J. Britze, stb.). Igazi tudományos munka az ex librisek területén alig van. Az NDK-ban sok barátja van az ex librisnek, és a Pirckheimer-Társaság, amely a gyűjtőket egyesíti, egymás után rendezi a kiállításokat. 1971-ben 51 művésztől 100 ex librist állítottak ki, jelenleg Weimarban 121 művésztől 400 munkát mutatnak be. Ugyanakkor egyes neves grafikusművészek alig, vagy egyáltalán nem foglalkoznak könyvjegyekkel. Látható azonban, hogy akárcsak szerte a világon, a művészietlen termékek száma is nő, ez leszálítja az ex libris művészet nívóját. Más oldalról például Karl Georg HIRSCH oly sokat tett a fametszésért Lipcsében, hogy „Lipcsei Metszőiskoláról” beszélhetünk. Két pontban foglalhatjuk össze a lényegét: 1. minden művészileg jó ex libris bizonyítéka a művész grafikai

képességeinek és ugyanakkor egy szabatos, eltéveszthetetlen azonosító lapja a gyűjtőnek. Ebből következik 2., hogy az ex libris mutatja a nyomtatott grafikai művészet általános színvonalát, s egyúttal a gyűjtőkultúrát is.

Dr. Albert SCHOLZ az 1900 körüli drezdai ex librisről tartott előadást. A német ex libris-művészet szempontjából a múlt század végéig főleg Berlin, München, Düsseldorf volt jelentős. E század elején fejlődött fel Drezdában az ex libris művészet. Jelesei Walter Helfenbein, aki most 92 éves, Martin Erich Philipp, Walter Rehn, Georg Herman Gelbke, Max Schenke, Oscar Erler, Artur Henne, Ferdinand Steiniger és még sokan mások, mely sor a második világháború után is folytatódott.

Hartmut PÄTZKE a legrégebbi német ex libris gyűjtemény újrafelfedezéséről beszélt. 1983-ban Magdeburgban egy antikváriumban felbukkant az egyik legrégebbi német ex libris gyűjtemény 191 lapja, egy albumban. A legrégebbi lap a XVI. századból való, a zöme XVII–XVIII. századbéli (112 db). Nagyon sok lap származik Esaias Hilson augsburgi metszőtől (1721–1788). A gyűjtemény a XVIII. század végén Augsburgban alakult ki, e század első felében Margarethe Strauss magdeburgi gyűjtő tulajdonában volt. Az előadó néhány érdekesebb lapot részletesen is ismertetett.

Délután a különböző ex libris kiállítások megtekintésére került sor: Orvosi ex librisek, Ex libris Drezdában 1900-tól 1930-ig, A Schiller-pályázat anyaga, Korunk ex librise 1982-1984, Ex libris művészet az NDK-ban. A színvonalas kiállítások részletesebb ismertetése megérdemelné egy tanulmányt. (A szerkesztő megjegyzése: a mai ex librisek kiállításával kapcsolatban mutatkozó sajnálatos arányeltolódásról lásd a Könyvespolc-rovatban, a katalógussal kapcsolatos megjegyzést . . .) Végül elérkezett a csere lehetősége is, az Erich Wendt Klubház erre alkalmas termeiben.

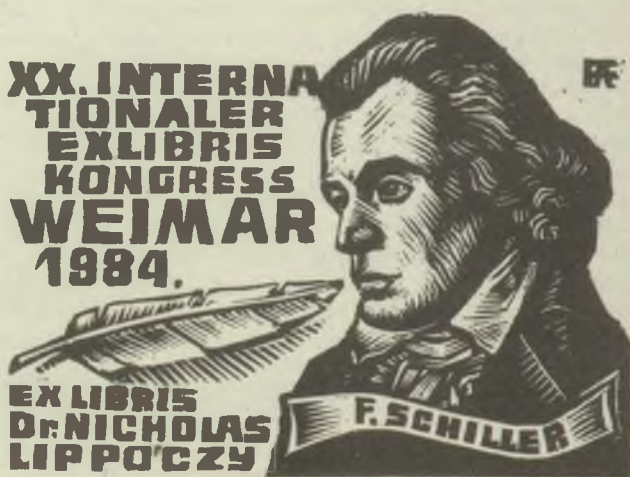
A FISAE közgyűlésen a KBK-t dr. Krier Rudolf, Nagy László Lázár és Palásthy Lajos képviselték. A közgyűlésről dr. Krier Rudolf delegációvezető cikke tájékoztat.

Augusztus 26-án az érdeklődő kongresszusi résztvevők — külön befizetés ellenében — Eisenach, Wartburg, Molsdorf útvonalon tettek kirándulást. Aki nem fáradt el nagyon, késő estig cserélhetett.

Augusztus 27-én ködös reggelen külön autóbuszokon, hangulatos thüringiai városokon keresztül érkeztünk Saalbergbe, hogy élvezetes sétahajózáson vegyünk részt. A nap is szépen kisütött, az előrelátók csereanyagot is hoztak magukkal. Majd a burgki várban oszlott szét a közönség, tekintette meg a vár nevezetességeit, a várkapolna orgonáját és az ex libris kiállítást.

Augusztus 28-án csere, városnézés, végül hangulatos thüringiai piacot jelképező esten vettek egymástól búcsút a gyűjtők és művészek, vendéglátók és vendégek.

Palásthy Lajos

A FISAE-NEK, AZ EX LIBRIS-BARÁT EGYESULETEK NEMZETKÖZI SZÖVETSÉGÉNEK KÖZGYŰLÉSE, WEIMAR, 1984. AUGUSZTUS 25-ÉN

A FISAE közgyűlésére 1984. augusztus 25-én 1/2 6 óraker került sor a Schubert-Strasse 10. sz. alatti klubépületben. Elnöke a weimari kongresszus elnöki tisztét is betöltő dr. Lothar LANG professzor volt. Nem volt jelenléti ív, amely megőrizte volna a jelenlevő nevét. A közgyűlésnek négy napirendi pontja volt: 1. Az előző (oxfordi) kongresszusról szóló beszámoló, 2. Az Ex libris Művészei c. kiadvány kérdése, 3. A következő kongresszus színhelyének kijelölése, 4. Felvétel.

1. A beszámolót Prof. William Elliot BUTLER tartotta meg. Az oxfordi találkozó adatainak felsorolása után az a megállapítás volt a leglényegesebb, hogy az Ex libris Művészei c. kötet már Oxfordban megszűnt a kongresszusi járandóságok szerves része lenni.

2. Lang professzor is foglalkozott a FISAE-kötet, az Ex libris Művészei kiadvány kérdésével. Korábban a részvételi díj ennek árát is magába foglalta. Magánkiadványként Portugáliában készül és a kiadó a kongresszusoktól függetlenül szabad forgalmazásban értékesíti. Mint dollár-ellenértékű termék, az NDK-ba nem volt behozható és a kongresszuson mintapéldány sem volt látható. Lang professzor javasolta, hogy a kongresszus előkészítői saját hatáskörükben gondoskodjanak a kötet összeállításáról és ára legyen belefoglalva a részvételi díjba. Az olasz delegátus, Pier Luigi GEROSA szerint a kötetnek a kongresszus szer-

vezésével való összekapcsolása roppantul megnehezítené a rendezés kérdését, végül is a közgyűlés úgy döntött, hogy a FISAE-kötet ügye maradjon a jelenlegi formában.

3. Lang professzor bejelentette, hogy a holland egyesület kész vállalni az 1986. évi Nemzetközi Ex libris Kongresszus rendezését, a találkozás színhelyül pedig Utrechtet jelölte meg. A javaslatot a delegátusok egyhangúan elfogadták. A rákövetkező, 1988. évi kongresszus megtartására a francia delegátus, G. Meyer-Noirel asszony jelentette be a francia egyesület készségét.

4. A Bolgár Népköztársaság nemzeti ex libris egyesülete is kérte a felvételét a FISAE-hez, az elnök pártoló hozzászólása után a delegátusok a kérelmet egyhangúlag elfogadták.

Szóba került még a grafikai technikák jelölésére használt ún. barcelonai szíglák jelölésrendszerének kibővítése, de a közgyűlés úgy döntött, hogy az esetleges bonyadalmak elkerülése céljából, és minthogy a jelölések a gyakorlatban megfeleltek, nem járul hozzá a változtatásokhoz. A közgyűlés befejezése előtt a magyar delegáció vezetője, dr. Krier Rudolf kért szót:

„Ismeretes, hogy a magyar ex libris-egyesület, a KBK művészeti vezetője, a világszerte ismert grafikusművész, Stettner Béla ez év május havában meghalt és június 15-én volt a temetése. Egyesületünk április 30-án tartotta 25 éves jubileumát és ezen néhány órára a beteg művész is megjelenhetett. Ez alkalommal néhány fénykép készült, amelyekből 2-2 darabot a magyar delegáció átnyújt a weimari kongresszus vezetőségének, valamint a soron következő utrechti és párisi kongresszusok részére, ez országok delegációinak”. Dr. Lang professzor ezt megköszönve a soron következő kongresszusok rendezőinek eredményes munkát kívánt és ezzel a FISAE közgyűlést berekesztette.

Dr. Krier Rudolf
(Szeged)

WARTBURG, régi német metszet után

KONGRESSZUSI KIADVÁNYOK

A) Egyesületek kiadványai

Exlibris-Almanach 1983. Berlin, Pirckheimer-Gesellschaft. A 46 oldalas, prof. Dr. Lothar Lang szerkesztésében kiadott füzet gazdagon illusztrált 6 cikket és irodalmi tájékoztatót tartalmaz. Figyelemreméltó Albrecht Scholz írása az új NDK-beli orvosi ex librisekről.

Weimar 1984. Az NSZK ex libris-egyesülete, a DEG Paul G. Becker ajánlásával egy 12 lapos mappát állított össze, többek között H. Huffert, R. Koch, H. Lange, a nemrég elhunyt J. Naha, H. Ott, N. H. Ott, F. Rasmus műveiből. A 300 példányban megjelent mappa címlapját H. Ott készítette.

Zum XX. Internationalen Exlibris-Kongress Weimar 1984. Az osztrák egyesület (ÖEG) elnökének, Prof. Dr. G. Dichlernek ajánlásával a mappa 14 lapot tartalmaz) az ausztriai művészeket kívül H. Hufertét is). Az egyetlen mélynyomású lap a bécsben élő hazánkfia, Piller Attila kimagaslóan szép alkotása.

A Schweizerischer Ex Libris Club (*SELC*) 1984. Bernben kiadott mappája K. Baumgartner, P. Boesch, A. Saner, H. Studer és Irix Wetter lapjait tartalmazza. Kevés lappal is lehet jó képet adni egy ország színvonalas ex libris-életéről!

A holland *Exlibriskring der W. B. Vereeniging* 1984. Lou Strik egy „Gyűjtőbogár” című szignált fametszetét küldte el a kongresszusra.

Suomen Exlibris Yhdistys Zum XX . . . . Weimar 1984. A finn exlibris-egyesület az elnök, K. Kasimies ajánlásával Mirjam Kinon 8 kliséexlibrisét gyűjtötte mappába, ezek közül négy a Kalevalából vette a témáját.

In Memoriam Leo Winkeler 1919–1983. Sint Niklaas, Graphia. A belga egyesület 11 lapos mappájával elhunyt elnökük emlékének áldozott. Arcképét A. Vermeylen fametszete mutatja be. Európa legismertebb ex libris-művészeitől is láthatunk lapokat (G. Gaudaen, H. Ott stb.)

Frank Pedersen: Exlibris i Streg. Dansk Exlibris Selskab Köbenhavn 1984. A 450 példányban kiadott füzet Klaus Rödel előszavával az elhunyt művésznek a szintén elhunyt H. C. Skov neves gyűjtő részére rajzolt 79 vázlatából tizet mutat be.

XX. Congresso . . . . Weimar 84. Ex libris 10 artisti italiani. BNEL—COMO. P. L. Gerosa bevezetésével G. Battieri, Clerici, Galli, Gerosa, Leboroni, Pozzi, S. Tarquinio, Tramontin, Uboldi és Vannuccini ex libriseit mutatja be, főleg fametszetű technikával.

B) Kiállítási katalógusok

Die zeitgenössische Exlibris 1982-1984. Weimar, 1984. A 14 oldalas füzet országonként felsorolja a kiállító művészeket, feltüntetve a kiállított művek számát. Feltűnő a számokból és nevekből kitűnő aránytalanság, nem ritkán egy művésztől 20–87 lapot is bemutattak, ugyanakkor a legjobbak még jó, ha egy lappal szerénykedtek . . .

Schiller-Wettbewerb . . . . Weimar, 1984. A 8 oldalas füzet tartalmazta a Schiller-pályázatra beérkezett művek, valamint a kongresszus tiszteletére készített ex librisek sorát. Erősen hiányolhatjuk a nagy nevek távolmaradását. . .

Ärzte-Exlibris 1900–1930. Weimar, 1984. A Dr. med. A. Scholz által összeállított anyag témák szerint lett csoportosítva. A 24 oldalas füzet figyelemreméltó bevezetését is az összeállító írta.

Heinrich Vogeler Buchkunst und Exlibris. Staatl. Museum Schloss Burgk 1984. A 48 oldalas mű gazdag képanyaggal mutatja be a művész munkásságát (sz. 1872 Bremen, megh. 1942. Kazahsztán, Szovjetunió). Különösen érdekes az ex libriseket felsoroló katalógus.

Die Kunst des Exlibris in der DDR. 1984, Staatl. Museum Schloss Burgk, Kunstsammlungen zu Weimar. A bevezetést Lothar Lang írta. A 381 tételt felsoroló, 56 oldalas illusztrált katalógus ezúttal megfelel az igényes gyűjtők kívánalmainak és jó képet ad az NDK exlibrisművészetéről.

Exlibris vom 18. Jahrhundert bis zu Gegenwart. Staatl. Museum Schloss Burgk—Neue Galeria 1984. L. Lang és L. Sommer írta a bevezetést. Az utóbbi a neves gyűjtő Paul Heinickérről és családjáról ír. Az ő gyűjteményét mint alapítványt adta át fia 1981-ben a múzeumnak és ebből került 1132 lap kiállításra. A 132 oldalas gazdagon illusztrált katalógus a gyűjtők egyik forrásműve lesz. Tekintélyes helyet foglalnak el a csehszlovák könyvjegyek, de jól van képviselve hazánk is. (Régi kanonoki ex librisek, Buday, Drahos, Gara, Menyhárt és sok Vadász Endre-lap.)

C) Magánkiadványok

Lew Scherstjanoi (USSR) – Mario De Filipplis (Italy): Weimar 1984. A kis alakú 333 példányban megjelent mappa a szovjet művész kliséjéről készült ex libriseit tartalmazza.

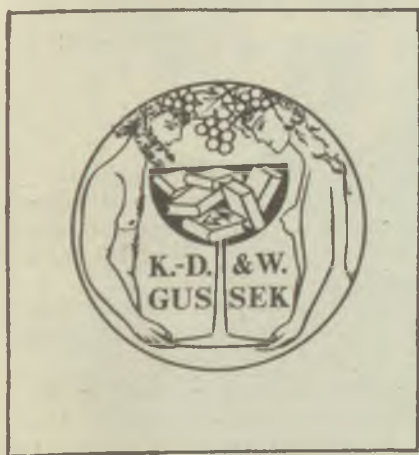
Pier Luigi Gerosa: Lettere e frammenti d'orizzonti. Ex libris per Weimar. Il Capricorno 1984. A leporello-szerű kiadvány 100 példányban készült.

Bánsági András grafikus IV. Jubileumi emlékmappája. Losonci Miklós és Kmety Ferenc német nyelvű írásaival a mappa 18 lapot tartalmaz, a XX. Nemzetközi Ex libris Kongresszusnak ajánlva.

D) FISAE Exlibris-Künstler VII. A 384 lapos kötetet A. M. da Mota Miranda adta ki Portugáliában 500 példányban. Weimarban nem volt kapható. Az összeállítás több, mint vegyes . . . Kiváló művészek keveredtek gyenge dilettánsokkal. Ezúttal csak a művészek felsorolására szorítkozunk: NDK: Gerhard Tag, Werner Wittig, NSZK: Helmut Arndt, Rudolf Riess, Spanyolország: Enric Clusellas (O. M. Divi írása), Anglia: Leslie Charlotte Benenson, Skócia: Angela Lemaire, Jugoszlávia: Ivan Razborsek, Bulgária: Mihail Tochkov, Svédország: Tord Baeckström, Finnország: Hannu Paalasmaa (kiváló betűművész), Franciaország: Laure Fouilloux, Raymond Simonin, Ausztria: Franz Stummvoll, Japán: Yoneiro Sato (színes fametszetek), Iwami Furusawa (klisék); Petry Béla az Egyesült Államokat képviseli, a cikket Prof. Norbert Szentkláray írta) Florida Central University Library) Hollandia: Ab Steenvoorden, Jan Battermann, Románia: Alexandru Radulescu, Eugen Moga, Sabin Stefanuta (gyenge anyag, pedig vannak Romániában kiváló ex libris-művészek is!), Portugália: Eduardo Dias Ferreira, Csehszlovákia: Miroslav Houra, Peter Melan, Pavel Hlavaty, mindhárom méltóképpen képviseli Európa vezető ex librisországát, Oroszország: Anatoli Mosichuk, Belorusszia: Vladimir Basalyga, Moldova: Gregory Bosenko, Azerbajdzsán: Leo Ivanov, Ukrajna: Vasil Lopata, Kazahsztán: Vladimir Sheffer, Lengyelország: Henryk Zwolokiewicz, Andrzej Kot, Olaszország: Sergio Tarquinio, Ernesto Guffanti, Belgium: Guido Marriman, Emiel Hoorne, Görögország: Pantelis Pantelopoulos, Svájc: Gastone Cambin, Kanada: Vilko Cekuta, Dánia: Hans Hornhaver, Borge Nees. Magyarországot ezúttal Józsa János képviselte Lenkey István tartalmas írásával és 3 rézkarc, 5 fametszet és 1 körjáz bemutatásával, közülük 5 eredeti mellékletként. Sajnálattal kell megállapítani, hogy a sorozat letért a Mantero doktor által kezdeményezett vonalról . . .

Semsey Andor

NDK művészek művei: E. ZIEROLD linómetszete X 3, H. G. HIRSCH fametszete X 2, G. TAG klisérajza P 1 és U. BEWERSDORFF fametszete X 2.

◀◀ JÓZSA János fametszete X 2 és PETRY Béla klisérajza P 1

GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS SUPKA MAGDOLNA TISZTELETÉRE

A televízió „Stúdió 84” műsorából az egész ország értesült arról a grafikai kiállításról, melyet 1984. szeptemberében a Fészek Művészklub galériájában rendeztek. *Supka Magdolna művészettörténezt* köszöntötte ez a kiállítás 70. születésnapja alkalmából s a Képgrafikai Szakosztály azokat a grafikákat állította itt ki, melyekkel a kortárs művészek a körükben igen népszerű „Manna nénit” megasztelték. A kiállítás izléses kivitelű katalógusának előszavát Szabó Júlia művészettörténész írta. Meleg hangon köszönti ebben a Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársát, ismertette pályafutását, munkásságát, a művekért és a művészekért kifejtett önzetlen fáradozását. A katalógus öt oldalon át sorolja fel Supka Magdolna nyomtatásban megjelent cikkeit, tanulmányait. Ez a hézagpótló összeállítás annál inkább említésreméltó, mert műtörténészről életében ritkán jelenik meg ilyen gyűjtemény. (A kiállító művészekről minden valamirevaló katalógus felsorolja a róluk szóló irodalmat is. Műtörténésznél ilyenre leginkább csak a róla szóló emlékkönyvben kerül sor.)

A katalógus 46 művész nevét és egy-egy alkotását sorolja fel, egyben közölve is a kiállított mű reprodukcióját. Így azok is érzékelhetik a kiállított művek jó művészi színvonalát, akik személyesen nem láthatták a kiállítást. Valamennyi kiállító felsorlására nincs lehetőségünk, azonban a kisgrafikát is alkotó művészek közül örömmel láttuk ebben ÁGOTHA MARGIT, BÁLVÁNYOS HUBA, GACS GÁBOR, KÖNIG RÓBERT, MÜLLER ÁRPÁD, MOLNÁR GABRIELLA, RASZLER KÁROLY, RÉKASSY CSABA, ROZANITS TIBOR, SULYOK GABRIELLA, VAGYÓCZKY KÁROLY nevét és alkotását.

A KISGRAFIKA 25 éves fennállása alatt több ízben közölte Supka Magdolna írását. Mellettünk való kiállása, magvas cikkeinek szellemisége nagyban emelte a lap tekintélyét, jó hírnevét. Az Őt köszöntők népes családjához a kisgrafika-barátok lelkes tábora is csatlakozik, neki erőtt, jó egészséget kívánva, hogy még sok fiatal művészt tanítson meg — ahogyan a katalógusi előszó írja — „humorra és életkedvre”.

Dr. Soós Imre

KÉKESI LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA BÉKÉSCSABÁN

Békéscsabán a Kner-Nyomda kiállító helyiségében 1984. április 13—25. között rendezték meg *Kékesi László bélyegtervező önálló tárlatát*. A Pénzjegynyomda tervező grafikusja közel 300 művet tárt a nézőközönség elé. Az anyag szemléletesen mutatja be a bélyeg születését az első gondolat papírravetéséről, a vonal-és színtanulmányokat a bélyegvázlatokig. A nagyméretű kiviteli rajzok bepillantást engednek abba a finom, aprólékos munkába, amely a forgalomba került bélyegen talán fel sem tűnik.

Kékesi László bélyegei jól ismertek hazánk határain kívül is, sorozatok jelentek meg Vietnamban, Mongóliában, az arab államokban, Libanonban, Salvadorban stb. Kedvelt témaköre (többek között) az állatvilág. Venezuelai lepkebélyegek kiviteli rajzai előtt valamennyi látogató csodálattal áll meg.

A kiállítás nagyobb részében 120 db zömmel rézkarctechnikával készült ex librist láthatunk — Kékesi László ábrázolásmódja a klasszikus hagyományokat követi, de gondolatvilága is ehhez kapcsolódik. Mitológiai témájú, árkádi hangulatú lapjain vonzó külsejű nimfák, pánsípon játszó faunok, Európák, Lédák és Danaék vannak, s élénk varázsolja az antik világ bacchusi életörömét. Visszatérő, s kedvelt motívumai a madarak és a virágok, melyek természetszeretét idézik, de helyt kap a történelmi múlt és a jeles személyek emlékezte is. Játékos öröm csillan meg a gyermekek részére készült ex libriseken.

A tárlat nem csupán a Kner Nyomda dolgozó előtt, hanem a város nagyközönsége előtt is nyitva áll, látogatóinak száma már az első napokban jóval meghaladta az ezer főt. A kiállítást megnyitásáról a Békéscsaba Népművelési központ hírel számolt be.

Balogh Ferenc (Békéscsaba)

BALOGH FERENC

KÉKESI László linómetszetei X 3

YVON É FAUSZLEGIER

BORDÁS Ferenc fametszete X2

BORDÁS FERENC EMLÉKKIÁLLÍTÁSA MINDSZENTEN

A Mindszenti ÁFÉSZ Szakszervezeti Bizottsága és a helybeli művelődési ház kiállítással áldozott Bordás Ferenc emlékének. Az 1984. október 14-én megnyitott kiállítás létrejött Hegedűs Ibolya tagtársunk, sok színvonalas kiállítás lelkes rendezője ügybuzgalmának köszönhető. A kiállítást emlékeztetéssé tette Dr. Supka Magdolna tartalmas, értő és a művészhöz fűződő baráti kapcsolat szellemétől áthatott megnyitó beszéde. A megnyitáson a művész özvegye is megjelent.

***

Kiskunmajsán 1984. augusztus 15-én a Mezőgazdasági Múzeum szőlős-boros exlibriseiből mutattak be egy válogatást. A megnyitót Dr. Szabó Lóránd, a Mezőgazdasági Múzeum főigazgatója mondta.

***

Fery Antal Csehszlovákiában a legnépszerűbb magyar ex librisművészek közé tartozik, ezt tanúsítja a Prostejovban 1984 tavaszán megrendezett kiállítás, amelynek 8 reprodukcióval illusztrált ismertetőjéhez Dusan Janousek neves cseh grafikus írt kísérőszöveget.

***

Knizné znacky Pobaltskych Republik ZSSR. A kiállítást 1984. július-augusztus havában rendezte a Csehszlovák-Szovjet Barátság Házában, Pozsonyban Karol Izakovic. Ő írta a bevezetést, a litván exlibrisről V. Kisarauskas, a lettről A. Saleniaks rövid írása olvasható. A három balti szovjet köztársaság: Litvánia, Lettország és Észtország kisgrafikájáról jó képet ad a 38 művész 495 művét bemutató kiállítás.

S. A.

Budapest belvárosának népszerű kulturális intézménye, az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA, régóta sokat tesz a kisgrafika népszerűsítése érdekében. A kisgrafika művészei közül többnek műveiből rendezett már kiállítást. Az évenként kiadott programfüzetükben évről-évre kisgrafikákat, ex libriseket is reprodukálnak. Most megjelent 1984/85-ös ilyen kiadványukban FERY ANTAL, KÖNIG RÓBERT és STETTNER BÉLA alkotásait láthatjuk. Jövő évi kiállítási tervükben KÖNIG RÓBERT grafikáinak bemutatása szerepel.

★★★

„Van Gogh, mint inspiráló” címmel 1984. áprilisában kiállítás nyílt a hollandiai Nuenen városkában, ahol ünnepek sorozatával emlékeznek meg a nagy festőről, ugyanis éppen 100 évvel ezelőtt költözött Van Gogh ebbe a helységbe, apja lelkipásztori tevékenységének egyik színhelyére. Két éves tartózkodása alatt számos remekmű született meg itt.

Az áprilisban nyílt kiállításon azokat a képzőművészeti alkotásokat mutatták be, melyek világszerte Van Gogh tiszteletére, műveinek ihletésében készültek. A gyermekrajzoktól a postabélyegegig, a kisplasztikák-tól az ex librisig terjedt a kiállítás anyaga, melyben több magyar művész szerepelt érdemvel vagy kisgrafikájával.

A magyar ex libris-művészetet FERY ANTAL és STETTNER BÉLA 3-3, KÖNIG RÓBERT és NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR pedig 1-1 alkotásával képviselte. A holland lapok nagy elismeréssel írtak erről az egyedülálló kiállításról, dicsérve a rendező TON DE BROUWER munkáját. Egy közülük Stettner Béla egyik lapjának reprodukcióját is közölte.

Dr. Soós Imre

FERY Antal fametszete X 2

A Pécsi Orvostudományi Egyetem Kisgaléria-sorozatában 1984. április 10–május 4. között az egyetem előcsarnokában TAKÁCS DEZSŐ grafikusművész mutatta be munkáit a POTE Szakszervezeti Bizottsága rendezésében

***

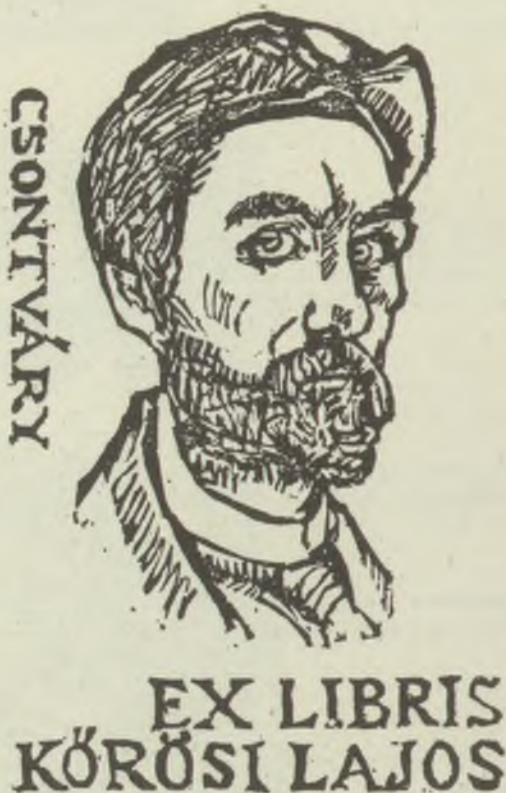
A Jászberényi Városi Könyvtárban 1984. május 15-én *Meskó Anna és Póká György* mutatták be grafikáikat, köztük mintegy 70 ex librist és alkalmi grafikát. A kiállítást Dr. Arató Antal nyitotta meg.

***

CSONTVÁRY DOKUMENTUMKIÁLLÍTÁST rendezett október hónapban a budapesti Építők Műszaki Klubja. Ezzel a kiállítással idézte fel a klub a Csontváry-képek megmentője, Gerlóczy Gedeon építész emlékét.

A kamarakiállításon bemutatták a művészre vonatkozó cikkeket, könyveket, a családra vonatkozó néhány dokumentumot és műveinek reprodukcióit. Szerepeltek itt a magyar képzőművészek olyan alkotásai is, melyek Csontváry emlékére, művei iránti tiszteletből készültek. A kispasztikák, grafikák, olajfestmények mellett ex librisek is szerepeltek: VARGA NÁNDOR LAJOS, FERY ANTAL és M. MAKKAI PIROSKA alkotásai.

Dr. Soós Imre

VARGA Nándor Lajos fametszete X 1

Az európai ex libris élet egyik legrangosabb eseménye minden évben a cseh ex libris egyesület, a S.S.P.E. találkozója. 1984. október 6-án és 7-én Olomoucban gyűltek össze nagy számban a csehszlovák gyűjtők és művészek, közöttük külföldiek is. A magyar gyűjtők közül is többen rendszeres látogatói ezeknek a színvonalas találkozóknak. Városnézés és kirándulások élénkítették a programot, a helybeli múzeumban pedig zenei témákkal foglalkozó kisgrafika-kiállítás nyílt meg.

***

A SINT-NIKLAAS-i Ex libris Centrum pályázatot írt ki színházi témájú ex librisekre (színház, opera, operett, musical, balett). A 13 cm-nél nem nagyobb méretű, pályázónként legfeljebb 3, bármilyen sokszorosító grafikai eljárással készült művet 2-2 példányban a következő címre lehet 1985. január 1-ig beküldeni:

International Exlibriscentrum van de Stad Sint-Niklaas

Stedelijk Museum, Zamenstraat 49

B-2700 SINT-NIKLAAS (Belgien)

***

ÚJABB MAGYAR SIKER EGY NEMZETKÖZI PÁLYÁZATON

Egy távirat, majd arezoi kedves barátunk, Mario DE FILIPPIS részletes levele tájékoztatta Vén Zoltán grafikuművészt és szerkesztőnket annak a pályázatnak az eredményéről, melyet az Etruszkok Éve tiszteletére az olasz ex libris-egyesület, a B.N.E.L. arezoi csoportja Cortona város idegenforgalmi szervezetével karöltve rendezett. Ezek szerint az első díjat VÉN ZOLTÁN (a levél szerint „il vostro bravissimo Vén Zoltán”, az Önök kiváló Vén Zoltánja) nyerte, ez pedig két személy számára egy-egyhetes olaszországi utat jelent. A második díjat az angol RON SMITH, a harmadikat pedig megosztva a bolgár PENCISO KULEKOV és a szovjet O. IVANOVICS KRIVORUCKO nyerte.

Technikai felkészültségük és pályamunkáik becsessége miatt a bíráló bizottság a következő grafikusok neveit emelte ki: Antonin Odehnal és Alois Koutny (Csehszlovákia), Hernan Cueva (Ecuador), Andruskó Károly (Jugoszlávia), Marilena Scavizzi (Olaszország), Virgilius Burba (Szovjetunió), Stanislaw Para (Lengyelország), Gligor Trajan (Románia).

A következő országokból érkeztek pályamunkák: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Finnország, Német Demokratikus Köztársaság, Olaszország, Jugoszlávia, Hollandia, Lengyelország, Románia, Egyesült Államok, Svájc, Magyarország és a Szovjetunió.

A pályázatra 158 művész küldte be mintegy 400 művét.

Vén Zoltánnak a sikerhez őszinte örömmel gratulálunk!

Mario De Filippis adatai alapján a Szerk.

A cortonai pályázat nyertesei: VÉN ZOLTÁN rézmetszete C 2, RON SMITH fametszete X 2 és PENCISO KULEKOV linómetszete X 3 a 30. oldalon

Írók, költők, irodalmi illusztrációk az ex librisen, alkalmi és kisgrafikán címmel a hajdúhadházi „Földi János” nagyközségi könyvtárban 1984. május 25–június 25. között rendezett kiállítást Lenkey István, ő állította össze 325 kisgrafika illusztrált katalógusát, amelynek bevezetését is ő írta. Külön értéke a katalógusnak a mutató, amely az írókra és műveikre vonatkozó adatokat tartalmazza. Egy témakörön keresztül bepillantást nyerünk napjaink európai kisgrafikaművészetébe, amely „közel hozza a hazai és a világirodalom képviselőit a grafika sokszínű nyelvéen”.

J. A.

FERY Antal fametszete X2

M. KISS József linómetszete X3

***

A „Cantarea Romaniei” nemzeti fesztivál Vulcan-i (Románia) rendezvénysorozatában helyt kapott a kisgrafika is egy kiállítás keretében. A katalógus tanúsága szerint (amely Dafinel Duinea lelkes szervező-készségét dicséri) 31 romániai művész alkotását mutatták be, közülük többen jó ismerősei a magyar exlibris-gyűjtőknek, de hiányoljuk azok neveit, akik valóban az európai ex libris élvonalába küzdötték fel magukat. D. Duinea rövid áttekintést ad az ex libris történetéről, eszerint a legrégebb romániai ex libris Pantaleon Calliarchi orvosé (1692), bár az új kutatás felfedezett a Brukenthal-múzeumban egy 1476-ból keltezett bejegyzést. (Ez indította Corneliu Dima-Drăgant, a Kanadába költözött történészt arra a cikkre, amely „A romániai ex libris öt évszázada” című kissé délibábos címmel a portugál ex libris folyóirat 1981. évi 94. számában megjelent.)

Az 1984. év jelentős kulturális eseményei közé tartoztak a Kőrösi Csoma Sándor emlékét felidéző rendezvények. Tudósok, írók áldoztak a „szegény, árva magyar” küldetésstudattól áthatott, akadályt nem ismerő, minden idők magyarjának példát mutató egyéniségének. Ebből a kórusból a kisgrafika művészei is kivették a részüket. „Tisztelet Kőrösi Csoma Sándornak” címmel az Erőkar Sz. B. Kulturális Bizottsága rendezett 1984. március 27-én kiállítást Sári Szabó Gáborné gyűjteményéből, amely a mai romániai magyar művészek kisgrafikáit mutatta be. Fery Antal minikönyvéből e számunk más helyén emlékezünk meg. Sok kisgrafikának volt ihletője Kőrösi Csoma Sándor, ezek sorából az erdélyi Simó Enikő Demeter Jenőnek készített emlékexlíbrisét emeljük ki, amely nemes egyszerűségével, puritán kompozíciójával méltó módon idézi fel halhatatlan emlékét.

S. A.

VÁRKONYI Károly és SIMÓ Enikő fametszetei X 2

Várkonyi Károly grafikusművész Cserháti István részére készített ex librise első királyunk, István, valamint fia, Imre herceg és nevelője, a velencei Gellért püspök szenttéavatásának 900 éves évfordulójára készült. I. László indította el a kanonizálást, majd egy század múlva őt is a szentek sorába avatták, erre utal a metseten a szaggatott glória, a lovagkirályt pedig a kard szimbolizálja. A pápa az első három magyar szent kanonizálását 1083-ban engedélyezte. Érdemes megemlíteni, hogy István király 1007-ben született fiát felesége, Gizella bátyja, II. Henrik német király után kereszteltette Henrik névre, ez magyarul Emrik-Emrih-Imreh-Imre alakban terjedt el a köznyelvben. Ennek latinus formája, az Emericus Nagy Lajos olasz hadjáratai és egyéb magyar-olasz kapcsolatok révén Itáliában Emerico, illetve tájszóval Amerigo formában honosodott meg. Ez volt a keresztneve Amerika első leírójának, Vespuccinak is és útleírásának kiadója 1507-ben ezt ajánlotta az új földrész elnevezésének. Így Amerika neve bizonyos fokig magyar vonatkozású!

Hegedűs István (Vásárosnamény)

NAGY László Lázár fametszete X2

STETTNER BÉLA

kisgrafikái

(Az 1982-ben a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár által kiadott alkotásjegyzék folytatása.)

1982 (folytatás)

651. Arany János emlékére — 1882—1982 — Ex libris Pittmann László (Öregember) X 3, 87 x 62 mm
652. IX. Orsz. Kisgrafikai Találkozó — '82 Pécs (Három figura KBK betűkkel) X 3, 83 x 51 mm
653. Mindenki Mamija (Lehajló nő két kis fiúval) C 3, 94 x 70 mm
654. Jáki Antonius. Július 5. (Követ cipelő férfi) C 3, 94 x 70 mm
655. Kisgrafika (Női aktok) C 3, 96 x 89 mm
656. Kisgrafika (Asszony gyerekekkel) C 3, 96 x 89 mm
657. Vasi mappa (Címlap — női figurák) C 3, 95 x 56 mm
658. Ex libris Pittmann László (Női figurák) C 3, 95 x 56 mm
659. Ex libris Citta di Penne (Hegy alatti város) C 3, 130 x 54 mm
660. 1922—1982 — A Szovjetunió megalapításának 60. évfordulójára. (Lenin szószéken) X 3, 55 x 69 mm
661. In Memoriam Békefi Antal 1926—1982 (Fejfa, anya gyermekkel) X 3, 98 x 74 mm
662. Ex libris Ilyés István (Odüsszeusz és a szirének) X 3/2, 111 x 72 mm
663. PF 1983 Familia Stettner — Sol omnibus lucet?
(Felhőkkel takart nap és halott férfi fölött kiáltó nő) X 3/2, 132 x 65 mm
664. BUÉK Szász Mara és Sándor (Boroshordón ülő akt és szatír) X 3/2, 100 x 54 mm
665. PF '83 (Három repülő akt) X 3, 92 x 44 mm (Pótszöveg: Békét, boldogságot kívánunk)
666. PF '83 — PAX? (Földgömbön térdelő nő) X 3/2, 120 x 58 mm
667. Békét, boldogságot kívánunk Budapestről SB (Asszonyfigurák felhő alatt) X 3/2, 93 x 157 mm
668. Boldog Karácsonyt és új évet kívánunk Dr. Bakondi Béla és Szontágh Klára 1982—83 (Öregasszony és kislány fenyőfa alatt kismadárral) X 3/2, 95 x 62 mm
669. Boldog új évet. Pittmann-Mikó-Stettner 1983 (Aktot ölelő fiú) X 3/2, 90 x 53 mm
670. PF '83-BUÉK — Arató (Ikarusz) X 3, 84 x 55 mm
671. Sikerekben is gazdag és boldog új esztendőt kíván Dr. Bánhidy Ferenc (Madarak) PF 1983
S 3/2, 47 x 55 mm
672. Dr. Arató Antal új címe: Budapest — 1192 Mészáros Lőrinc u. 5. (Repülő nő és kisfiú galambokkal)
X 3, 62 x 95 mm
673. Ex libris Turóczy Rozália (Anya gyermekkel és bölcsővel) X 3/2, 93 x 46 mm
674. Vivat Egri Leányka (Részeg török és akt) X 3, 90 x 55 mm
675. Bort Búzáat Békességet—BUÉK '83 (Fészek meghívó — pénzeszsákon lovagló akt) X 3, 60 x 66 mm

1983

676. Majoros Áron 1982. IX. 11-én Budapesten megszületett (Fekvő csecsemő virágszállal) X 3, 74 x 68 mm
677. In Memoriam Dr. Bordás Ferenc 1911—1982 (Gyászoló nőalakok) X 3/2, 97 x 47 mm
678. Ex libris Dr. Tari Ernő (Akt virággal) X 3, 68 x 56 mm
679. Aratóni könyve (Fekvő akt) X 3, 42 x 89 mm
680. Unokánk Veronika 1982. december 23-án Karácsony előtt megszületett (Anya kislánnyal)
X 3/2, 95 x 61 mm
681. In Memoriam Supka Géza 1883—1956—1983 (Olvasó férfi) X 3/2, 106 x 53 mm
682. Vive! Amores (-sex-mappa címlap, térdelő nő Cupidoval a hátán) X 3/2, 66 x 58 mm
683. E mappáckát . . . (Ajánlás a sex-mappához, kis metszet: térdelő nő Cupidoval) X 3/2, 74 x 74 mm
684. Sex libris Joli-Józsi (Csókolózó pár — sex-mappa) (1. p) X 3, 48 x 53 mm

685. Sex libris Magdi-Maty (Fekvő né térdelő férfit ölel) (Sex-mappa) (2. lap) X 3, 60 x 54 mm
686. Ex sex-libris Imi-Ilfi (Ölelkezők hátulról) (3. lap) X 3, 52 x 52 mm
687. Sex libris Duci-Dáni (Ölelkezők hátulról, fekvő aktok) (4. lap) X 3, 55 x 59 mm
688. Sex libris Bori-Berci (Fekvő akt, férfi ráhajol) (5. lap) X 3, 50 x 63 mm
689. Sex libris Mici-Maci, Budapest (Fekvő aktra hajoló férfi) (6. lap) X 3, 53 x 60 mm
690. Ex sex-libris Panni-Pali (Fekvő aktra hajló férfi) (7. lap) X 3, 32 x 65 mm
691. Ex libris Saci-Sanyi (Ölelkezők) (8. lap) X 3, 48 x 61 mm
692. Sex libris Gabi (Ölelkezők) (9. lap) X 3, 60 x 48 mm
693. Sex libris Cini-Cucu (Fekvő férfin lovagló nő) (10. lap) X 3, 46 x 61 mm
694. Sex libris Kati-Kari (Fekvő pár) (11. lap) X 3, 45 x 62 mm
695. Ex sex-libris Juci-Jani (Fekvő pár) (12. lap) X 3, 51 x 61 mm
696. Ex libris Gyulai László (Vénusz születése – Botticelli után) X 3/2, 70 x 89 mm
697. Ex sex-libris Torma Mária (Fekvő aktpár Ámorral) X 3, 71 x 66 mm
698. Ex libris Mikó Ildikó (Anyá gyermekkel) S/2, 62 x 55 mm
699. Sajnos, most már Bornemissa Béla könyve (Táj szőlőfürttel) S/2, 98 x 58 mm
700. Emléklap a ceglédi X. országos kisgrafika-baráti találkozóról – 1983. szeptember 24–25. (Három figura) S/2, 93 x 65 mm
701. Művészirató (Három nő) S/2, 130 x 48 mm
702. Ex libris Kamper (Házaspár ágyban sex-könyvet olvasva) S/2, 85 x 53 mm
703. Ex libris Dr. Soós Tibor – Vincent Van Gogh 1853–1890–1983 (Arles-i híd) X 3/2, 92 x 88 mm
704. Ex libris Pintér Zsuzsa (Nő csecsemővel) S/2, 88 x 56 mm
705. Klímits János könyve (Bundás akt) S/2, 80 x 63 mm
706. Ex libris Zsófi (Női figura dobbal) S/2, 80 x 50 mm
707. Egri József emlékére – 1883–1951–1983 (Ülő női figura) S/2, 117 x 60 mm
708. Ex libris German Ratner (Név cirill betűkkel – három szent) S/2, 97 x 44 mm
709. Ex libris Stettner Béla. Ha mindenki . . . és minden . . . és ha egyáltalán . . . valami csak? Lesz!!! (Parti figurák) S/2, 75 x 75 mm
710. In Memoriam Dusi – 1932 (Ülő figura lepellel) S/2, 44 x 85 mm
711. Pittmann L. könyve – Arany János emléke (Ülő öregember fa alatt) S/2, 76 x 52 mm
712. Dani mesekönyve (Kisfiú akt) S/ 2, 60 x 44 mm
713. Még reménykedünk, kapaszkodunk, védekezünk, de érdemes-e? Gonosz a világ és benne mi is!!! (Madarak, kapaszkodó emberek) S/2, 60 x 78 mm
714. Stankowsky Endre könyve (Tüzet megállító nő és mögötte nézők) S/2, 80 x 75 mm
715. In Memoriam Lenkey Zoltán – Miskolc 1936–1983 (Fekvő figura ápolónővel) S/2, 120 x 76 mm
716. Hiába kiáltozik, senki sem figyel oda . . . (Kiáltó) S/2, 97 x 69 mm
717. Álomban se gyere elő . . . (Női fej, mellek) S/2, 95 x 70 mm
718. Mi szerencsétlen fényességet keresők csak a porban találunk rátok égbevalók . . . (Csillag szedő) S/2, 62 x 51 mm
719. BUÉK '84 (Térdelő női akt gyümölcscsel) S/2, 68 x 52 mm
720. Boldog új évet! (+ angol és német szöveg. Földgömbön akt pezsgővel, Ámor tartja) S/ 2, 68 x 52 mm
721. Boldog Új évet kívánunk! Dr. Bánhidó Ferenc (Bőségszarut tartó sellő) X 3, 105 x 60 mm
722. Minden összeesküdött ellenünk, mert megengedtük, hogy érdemtelenül a helyünkre telepedjenek. Ezért lettünk partra szorult szerencsétlenek, de megérdemeltük. Így öregedünk szépen. Most már a jó levegőt vágyjuk, mert ebből élünk! (Tengerpart figurákkal) S/ 2, 58 x 142 mm
723. Boldog új évet kíván Kondics (Bőségszarun lovagoló akt lapokat szóró kisangyallal) X 3, 104 x 58 mm
724. Ex libris Alma Petz (Éva almákkal, fekvő Ádámmal és kígyóval) X 3, 106 x 72 mm
725. Boldog új évet kívánunk Dr. Farkas Andrásék 1984. (Házaspár kisgyerekekkel) X 3, 95 x 52 mm
726. PF 1984 Aratóni (Fekvő akt asztal alatt) X 3/2, 126 x 50 mm
727. BUÉK 84 Dr. Németh György (Fekvő aktot vizsgáló térdeplő fiú) X 3/2, 115 x 51 mm
728. BUJÉK – PF 1984 (Ülő akt kalapban) X 3/3, 110 x 70 mm
729. BUÉK–PF '84 – Pax–Familia Pittmann (Ülő férfi női akttal az ölében) X 3, 98 x 60 mm

730. Kellemes ünnepeket és boldog új évet kíván Stettner familia (Hordót csapoló és ivó szerzetes U-betűben) X 3/2, 83 x 64 mm

1984

731. Ex libris Mikó Ildikó – 25 éves a KBK (Ülő nő mappával) X 3/2,
732. Ex libris Nagy István – KBK–25. (Kisgrafikát cipelő nőt átölelő férfi) X 3/2,
733. Emlékül a KBK 25. évfordulójára és gyűjtőik tiszteletére '84. április 30-án Fészek Klub (Két nő kisgrafikákkal) X 3, 62 x 74 mm
734. Kisgrafika (Város felett lebegő nő palmaággal – jubileumi emléklapra készült rézkarc) C 3, 130 x 125 mm
735. Sej szellők, fényes szellők . . éljen a KBK (293. sz. lap offset változata) P 7/2, 110 x 52 mm
736. Arany János emlékére – Ex libris Demény-Lezega Katalin (Tölgyfa alatt pad és álló üreg bottal) X 3, befejezetlen
737. A 25 éves KBK jubileumára – Budapest 1984. Fészek – Ex libris Szepesváriné Rácz Mária (Akt kisgrafikákkal) X 3, befejezetlen
738. Ex libris Aratóni (Olvasó női akt és boroskorsót tartó férfi akt) X 1, befejezetlen

Lapzártakor szomorodott szívvel értesültünk Dr. DEMETER JENŐ baróti tagtársunk elhunytáról. Személyében nagykultúrájú, melegszívű barátunkat veszítettük el. Következő számunkban fogunk róla bővebben megemlékezni.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR (1784–1842)

Bottyán János és Fery Antal közös könyvecskében tisztelgett az Európa-szerte ismert nagy vándor, tibetológus előtt. Hasonlóan az Arany János és a Bethlen Gábor emlékére készített minikönyvekhez, a szöveget Bottyán János írta és válogatta, a különös atmoszférát teremtő fametszeteket Fery Antal készítette.

Bottyán János (1911–1984) hatyúdala a minikönyv. Ebben a nagyszalontai indítású szerző-szerkesztő tisztelettel adózik a tudás, az alkotás, az akaratérő előtt. Kőrösit egy megfoghatatlan „kényszer” üzte, amit Magyar Lajos így kérdez csodálatos Poémájában: „Ki verte meg azt a kisiűt az utak ígázatével,/dobogni ki lopott bele nyugtalan szívet,/S ígérte-hazudta, hogy messzire ér el?”

A belső „kényszer-kíváncsiság” a szövegek alapján arról győz meg bennünket, hogy Kőrösi olyan képességekkel volt megáldva, amely előtt nem volt, nem lehetett akadály, ha jóról, szépről, az emberiség javáról volt szó. Ez ösztönözte azon a hosszú és fáradságos úton, amely Székelyföldről Dardzsilingig vitt.

Fery Antal metszeteiben egy életút képeskönyve van előttünk. Erdély: a szülőföld, a család, a felkészülés; Göttinga és Zangla a továbbképzés, elmélyülés; Kalkutta az alkotás színhelye elevenedik meg a húsz 50x35 mm-es fametszeten. S ezt jól egészíti ki a magyar nép művészetének formakincséből való 10 metszet (30 x 20–30 mm).

Szöveg és fametszet Kőrösi Csomát idézi, akiről Széchenyi István ezt írta: „Egy szegény, árva magyar pénz és taps nélkül, de elszánt, kitartó hazafiságtól lelkesítve . . . bölcsőjét kereste nemzetünknek, . . .”

E kötet a szerző-szerkesztő emlékét is idézi, aki nagy gonddal, szeretettel gyűjtötte és adta közre mindazt, amit Kőrösi Csomáról megtudott, hogy Széchenyi ma is igen legyen: „. . . él minden magyarnak lelkében”.

Dr. Lenkey István

FERY Antal fametszetei minikönyvekhez X 2

50 ekszlibriszov Germana Ratnera címmel Moszkvában év nélkül (1983) újabb mappát jelentetett meg a hazánkat legtöbbször Bordás Ferenc vendégeként többször is felkereső German RATNER moszkvai grafikus-művész, akinek a Magyarországon készült festményeiről a *Fáklya* c. folyóirat 1983. augusztus 7-i száma színes reprodukciókkal kísért riportja számolt be. Az új mappa ex libriseinek száma megegyezik a művész életkorában és mint tréfásan megjegyezte, éppen a kétszerese a KBK fennállásának idejével. A művész 1970 óta, amikor is a Moszkvában járt KBK delegáció őt megismerte, mindig nagy érdeklődéssel figyeli körünk működését.

S. A.

PETRY BÉLA *Szívekberajzolt meséi* – Ancient Fairy Tale Illustrations for Today. Starrprinting Bibliophile Edition, Casselberry, Florida USA. é.n. (1983). A 100 számozott példányban megjelent mappa a művész életrajzát, önarcképét, 9 meseillusztrációját és 10 ex librisét tartalmazza. A művész hitvestársa, Szécsényi Szendrey Margit írta a kísérő verseket, amelyeket értelemszerinti és költői angol fordítás követ: A rajzokat a szív-motívum köti össze. Lehetetlen megatotttság nélkül lapozgatni ezeket az óhaza iránti romantikus vágyódástól áthatott alkotásokat. Most ne azt nézzük, hogy a díszítmények csak távoli rokonságot tartanak a magyar népművészettel, ahogyan népünk zenéjének sem a műdalokat tekintjük, hanem az Ázsiára visszamutató ősi dallamokat és a népi díszítőművészet is hitelesebb a romantika mázatól megfosztva. Amerikában élő véreink képzeletében egy álom-Magyarország él, ezt ápolják, dédelgetik és akár milyen irreális a kép, ez köti őket hozzánk és ezért szent hivatást tölt be. Petry Béla 81 évesen is ugyanúgy rajzol, mint a harmincas években, amikor könyvjegyei elindultak az európai gyűjtők mappái, dobozai felé, az örökifjú művész rajzait ma is a kép és a szöveg harmónikus összekapcsolása jellemzi. Nem cserélt szívet, amikor hazát cserélt, képzeletét továbbra is magyar alakok népesítik be, magyaros romantikus öltözetben, ezeket eleveníti meg és a mappa címének, valamint a vezérmotívumnak megfelelően szívekbe rajzolta érző, meleg szívvel. A KBK-nak küldött példányt szeretettel fogjuk megőrizni, ez mindig dokumentálni fogja azt a tényt, hogy Petry Béla szíve a miénk is!

Norbert NECHWATAL: *Michel Fingesten 1884–1943. Das graphische Werk.* Coburg, 1984. 104 oldal, mintegy másfélszáz képpel, részben eredeti színekben. A szerző szerint ezret meghaladó ex libris alkotójának életfolyásáról, művészetéről ír, különösen érdekesek a Mantero doktor visszaemlékezéseiből történő idézések. Az ex libriseket a tulajdonosok betűrendjében sorolja fel. Külön fejezetet szentel a nevezetes személyek részére készült ex libriseknek (Rilke, Strawinski, Shaw, D’Annunzio, Pirandello, Chamberlain, F. D. Roosewelt, Mussolini (!!))

Christian SELLE: *Bonner Exlibris.* (É. és h. nélkül., Bonn?) Bonn és vidékével kapcsolatos könyvjegyek. A szerző ismerteti 80 oldalas könyvecskéjében időrendben, 70 tétel alatt a címben jelölt körhöz tartozó ex libriseket, superlibrosokat, ex libris-vázlatokat, tipografikus ex libriseket, kézzel írott tulajdonos-bejegyzéseket és bélyegzőket, közölve a rendelkezésre álló életrajzi adatokat is.

Exlibris aus 6 Jahrhunderten. Katalog 23, Galeria J. H. Bauer, Kunstantiquariat (Hannover, 1983 október). Mindig izgalmas kiadvány egy kisgrafikagyűjtő számára egy árat tartalmazó katalógus. Igényes gyűjtő nem azért gyűjt, hogy értékeket halmozzon fel, hanem művészi alkotásokat, mindazonáltal nem lehet közömbös annak ismerete, hogy szekrényünk mélyén milyen pénzben kifejezhető értékek lapulnak. A Német Exlibris Egyesület (DEG) Mitteilungen c. kiadványa 1983. évi 3. füzetében a gyűjtőink által jól ismert és főleg orvosi exlibrisekkel foglalkozó G.(ernot) Blum ismertetést közöl a katalógusról, amely annyira fedi véleményünket, hogy ismétlésbe bocsátkozás helyett azt kivonatossan közöljük. Már a közlemény vezérmondata is sokat mondó: „Hurrá! Milliomosok lettünk!” Az ismertetett kiadvány 526 oldalon kb. 10 000 ex librist ajánl eladásra, 1540 kép közlése mellett. A katalógus anyaga a Saalgau-i Vitus Bauer gyűjteményét tartalmazza, amelyet az antikvárius 28 000 DM áron szerzett meg. A gyűjtemény 910 régi és a „maradvány” az 1900-tól kb. az 1970. évig terjedő anyagból áll, amelyben a súlypontot az 1900-tól 1935. évig terjedő időben a német nyelvterületről származó lapok képezik. Figelemreméltó az ex librisek és a művészek adatainak gondos felsorolása. (Viszonylag kevés a hibás információ, viszont hiányzik a méretek megadása. Szerk.)

Az ex librisek felsorolása után az alkalmi grafikák következnek, majd a megszerezhető nyomólemezek (ducok) adatai. Idézzük most szó szerint a recenzeáló Blum doktort: „De . . . az ex libris-gyűjtők, megpillantva az egyes lapok megadott árait, először a szemüket dörzsölik, majd gyorsan számológépet kapva

kézbe, támpontképpen a között áratok tekintve megállapíthatják, hogy egy éjszaka alatt milliomosok lettek!" Nem akarjuk most olvasóinkat az egyes árakkal untatni, csak azt közöljük, hogy azok 20,— DM-nél kezdődnek, olyan lapoknál is, amelyeket az igényes gyűjtő félrehajít . . . A pálmát Dürer ismert Tscherte-lapja viszi el 2.500 DM árával, de ez legalább indokolt. Ugyanakkor egy, a gyűjtők által értékeletlennek minősített Gambini-lapnál csupán öt-v.tízezeres árral ér többet egy szignált Fingesten? Nehéz szerep a műkereskedőé, e sorok írója nem merne az értékek megállapítására vállalkozni . . . De mielőtt a katalógus magyar vonatkozásaira rátérnék, adjuk át a szót ismét Blum doktornak: „Vegyük tudomásul ezt a katalógust, de maradjunk továbbra is szerények, örülünk annak, ha ex libriseinket egymás közt cserélhetjük, esetleg néha egy-egy lapot pénzért vegyünk meg, de óvakodjunk attól, hogy az ex libris kereskedelmi árucikk legyen!" Ebben mindnyájunknak egyet kell értenünk! Most pedig térjünk rá a katalógus magyar vonatkozásaira. A régi ex librisek közül szerepel Bärnkopf Ignác apáté eddig addig ismert négy ex librise közül a kétsoros szöveggel ellátott változat, Esterházy József 1724-ből származó könyvjegye (mindkettő a szakirodalomban első ízben itt reprodukálva), valamint Kopácsy József püspök ex librise. Magyar vonatkozású még az osztrák államférfi Joh. Christoph Bartenstein lapja, amelyet magyar vonatkozásai miatt Nyireő felvett a régi magyar ex librisek katalógusába és amelynek egy példánya a szerencsi múzeumban is található. (Ára is tekintélyes: 460 DM!) Az újkori magyar művészek a következő mennyiségben szerepelnek: Balogh István 6 db (Nagyváradon született 1890-ben, recensens bevallja, hogy semmit sem tud róla . . .), Bordás Ferenc 41, Buday György 2, Fery Antal 24, Gara Arnold 2, Haranghy Jenő 117 (szignált rézkarca 110 DM-ra értékelve!), Menyhárt József 21 (tévesen bécsi művésznek jelezve . . .), Nagy Árpád 10, Nagy Sándor 5, Radványi Károly 51, Révész Kornél 23, Vadász Endre 7, Várkonyi Károly 7 lappal szerepel. Az alkalmi grafikák között nem találtam magyar vonatkozásúakat. (Tévedés nincs kizárva, nem kis munka tízezer tételen átrágni magát az embernek . . .) Egy-egy ex librissel szerepel Bajor Ágost, Balázsffy és Divéky József, viszont nem látjuk sehol Drahos István nevét, hacsak elírás folytán nem öt jelöli a magyarnak jelzett és 2 lappal szereplő Drahy (?) A katalógust művésznév sor (életrajzi adatokkal) és témafelsorolás egészíti ki (utóbbi hivatkozással a tételszámrá), valamint rövid irodalmi áttekintés.

Az alkalmazott technikák megjelölése nem mindig helyes, egyébként eltérnek az általános ún. barcelonai sziglaktól (melyek feloldását azért megadják) és külön technikajelöléseket alkalmaznak (pl. Rad= rézkarc, Ho= fametszet stb.). Még egy dologra szeretném a gyűjtők figyelmét felhívni: a szignált lapok ára legalább másfélszerese (esetleg kétszerese) a szignálatlanokénak, tehát ne hagyjuk el ezt az eredetiséget hitelesítő formulát, amit minden művész (saját érdekében is . . .) szívesen teljesít!

Exlibris für Ärzte vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart. Sammlung Dr. med. Gernot Blum, Mönchengladbach. Hartmannbund-Verlag GmbH, Bonn, 1983. Az orvosi témájú könyvjegyek mindig előkelő helyet foglaltak el a tematikus gyűjteményekben, irodalmuk is jelentős, a mi Dr. Arady Kálmánunk is gazdagította ezt írásával (Orvosi Hetilap 100. 1959. 10. 373–376. l.). A 236 oldalas kiemelkedően szép kiállítású műhöz a gyűjtő írt rövid bevezetést és kiállítási előszót. Először a 16–19. századi exlibriseket mutatják be az illusztrációk, majd Németország (Svájjal együtt), az NDK, Ausztria, Hollandia, Belgium, Franciaország, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország és a Szovjetunió művészeinek alkotásai következnek, valamint rövid irodalmi áttekintés (magyar vonatkozás nélkül) és néhány tájékoztató adat, pl. a nemzetközi technikai megjelölések, bár magában a katalógusban nincsenek a technikák feltüntetve. A művet 19 színes reprodukció zárja be. Számban a legtöbb a német (és svájci) könyvjegy (74), a többi országot 13–17 lap képviseli, csak Csehszlovákia emelkedik ki ebből a számból 25. lappal. Az exlibris-művészet jelentős művészeit többé-kevésbé megtalálhatjuk, gyengébb alkotások is szerepelnek, de hát egy válogatásnál a gyűjtő szubjektív szempontjai is szerepelnek. A magyar könyvjegyek között megtalálhatjuk Sassy Attila, Sterbenz, Várkonyi, Bordás, Tempinszky, Diskay Lenke műveit, valamint Vén Zoltán és Müller Árpád két-két lapját. Figyelemreméltó a magyar részt bevezető pár sor, bár a szerző viszonylagos tájékozatlanságát árulja el. Elismeréssel ír a szecesszió és az azt követő időről (1910–1930), de pár sorral később így folytatja: „Sajnálunk kell, hogy messzemenően hiányzik a magyar gyűjtőknek Nyugateurópával való kapcsolata, úgyhogy a modern magyar ex librisművészet Stettner Béla (kinek nincs orvosi ex librise), Vén Zoltán és a még fiatal Müller Árpád kivételével viszonylag ismeretlen maradt. Kívánatos lenne, hogy a magyar ex libris-művészet nemzetközileg ismertebbé válna”. Ehhez csak annyit fűzünk hozzá, hogy

Stettner Bélának sok jó orvosi ex librise van, többi művészeink is úgy az orvosi, mint az egyéb témájú könyvjegyeikkel előkelő helyet foglalnak el a nyugati gyűjteményekben: sajnáljuk, hogy Blum doktor információi kissé hiányosak, de azt is meg kell állapítanunk, hogy gyűjtőinket is felelősség terheli, hogy elmulasztják valódi értékeink közkinccsá tételét.

Ex libris für Ärzte. Herausgeben von Gerhard Kreyenberg. Deutsche Ärzte-Verlag Köln, 1983. Az európai ex libris-gyűjtők egyik legtekintélyesebb egyénisége hatalmas gyűjteményének mintegy 2000 lapot számláló orvosi vonatkozású részéből adott közre egy tekintélyes, 330 darabból álló válogatást, amely munkában Angela Hopf volt a segítségére. A gyűjtő utószavából (amelyet egy O. Volkamer által rézbe metszett igen karakteres portré kísér) megtudjuk, hogy e speciális anyag összegyűjtését mintegy tíz éve kezdte el. A kísérőszöveg egyes fejezetei: Az orvosi ex librisekről hagyományai. — A védőszentek. — Az orvosi ethosz allegóriái és jelképei. (Harc az életért, a halál megfékezése, halálfej, Kígyó, a küzdelem komoly vagy kedélyesebb megjelenítése, Aeskulap botja, gyógynövények) — Az orvos és hivatása; orvosi szakterületek (Szem-fül-gyermekgyógyászat, bakteriológia, pszichiátria, anatómia, fogászat, állatorvosi ex librisek). Az orvosi ex librisek meghatározása és sokfélesége (Segítő kezek, az idő múlására intő homokóra, orvosi eszközök, az orvosok egyéb érdeklődési területei, hobbyjai, monogramos és a tulajdonos nevével kapcsolatos ábrázolások, az elmaradhatatlan akt-ábrázolások, a természet, az élet forrásai, antik előképek, a várakozás, humoros lapok). A részben színes illusztrációk kiválasztása a gyűjtő igényességére jellemző, valóban az európai grafika legjobbjait láthatjuk az előbb felsorolt fejezetek tematikája szerinti összeállításban. Most nem szándékozom a közölt anyagról akár futólagos jellemzést is adni, csak a magyar vonatkozásokról adok számot. Szerepelnek Sassy Attila-Aiglón (2 művel), G. Szabó Kálmán, Patay Mihály (könyvjegyet egy röntgenológus részére készítette), Vadász Endre, Jaschik Álmos (műve egy gyermekorvos: Carl G. Leo Wolf részére készült, kisgyermeket ábrázol oroszlán és farkas társaságában), Nagy Árpád (a dr. med. Tary László részére készült, oroszlán fogát kihúzó orvost ábrázoló névjegyszerű lap nem szerepel a művész fiai által összeállított alkotásjegyzékben), Drahos István, egy hibásan Árpád Cadnagnak jelzett kolozsvári amatőrgrafikus fogorvosi témával, Balázsffy, Radványi (2 lappal), Geiger Richárd (Dr. Láng Béla részére) és Petrovits Emil tréfás exlibrise. Sajnálnunk kell, hogy a magyar orvosi ex librisek nincsenek nagyobb mértékben képviselve, — pedig ezt elfogultság nélkül állíthatjuk — sok jó és változatos ilyen témájú ex librist tudnánk felmutatni . . . Hát bizony, a magyar gyűjtők bizonyos fokig itt is elmarasztalhatók! Végezetül egy „pium desiderium”: olyan elképzelhetetlen lenne, ha a magyar Medicina Könyvkiadó (akár az Orvostörténeti Múzeum égisze alatt) közzétenne egy szerény, de tartalmas magyar válogatást? ? ?

Semsey Andor

Egyre-másra jelennek meg az új exlibris-kiadványok szerte a világban, ismertetésükkel szinte lehetetlen lépést tartani. De nem is lehet célunk a kimerítő tájékoztatás, gyakran csak a bibliográfiai adatokat közöljük pár megjegyzéssel. Ha valakit egy mű közelebről érdekel, szerkesztőnk szívesen ad tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy a kérdéses mű kinél található meg. Biztosra vesszük, hogy a tulajdonosok készségesen lehetőséget nyújtanak a mű tanulmányozására. Talán felesleges hangsúlyozni, hogy senki sem kölcsönzi ki szívesen könyveit, ezért ezt ne is kérjük, kivéve, ha a szorosabb baráti kapcsolat erre lehetőséget ad. A jövőben is kitérünk a külföldi kiadványok magyar vonatkozásaira. Az exlibris-irodalomra vonatkozóan sokszor találhatunk adatokat a Hírek között is (kiállítás katalógusok), valamint a régi magyar ex librisekkel kapcsolatosan a Műhelyforgácsok rovatunkban. Már csak az átfedések kerülése miatt is szeretnénk kerülni az ismétlést, akit az ex libris valóban érdekel, az meg fogja találni az öt érdeklő írásokat.

Szerkesztő

STERBENZ Károly fametszete X 2, VERTEL József és MÜLLER Árpád rézmetszetei C 2

LAPSZEMLE

L'EX LIBRIS FRANCAIS 45. évf. 149. szám

Lapunk 1983/1–2. számában már ismertettük francia lapársunk 149. sz. kiadványát, mely egyben az Épinal városban rendezett exlibris-kiállítás katalógusa is volt. Azóta „149. szám” jelzéssel megérkezett a lap következő száma, mely visszatér a régi kerékvágásba: cikkeket közöl. A szerkesztőség közleménye rávilágít a kettősségre. Az épinali 32 oldalas katalógus és a mostani, szerény terjedelmű szám összetartozik! A szóban lévő katalógussal egyébként új sorozatot kezdtek el „Az ex libris megismerése” címmel. Ennek első kötete volt a gazdagon illusztrált épinali kiállítási katalógus. A közleményekből megtudjuk még, hogy a francia exlibris-egyesület tiszteletbeli elnökévé választották DANIEL MEYER urat. Madame GERMAINE MEYER-NOIREL az egyesület elnökösszonya lett. A lap igazgatója (a mi fogalmaink szerint a szerkesztője) LOUIS DEMÉZIERES. Talán nem érdektelen megemlíteni, hogy az egyesület 1985. évi tagdíját, melyben a lap előfizetési díja is bennfoglaltatik, a korábbi 120-ról 140 Frankra emelték.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 46. évfolyam, 151. szám

A franciaországi Colmar neve a művészetek magyar barátai számára a város világhírű Unterlinden Múzeumát idézi emlékezetükbe. Itt őrzik ugyanis Mathias Grünewald csodálatos alkotását, az „issenheimi szarvasoltár”-t. Most a francia exlibris-újság legújabb számának lapjaink találkozhatunk az elzászi Colmar nevével, ez alkalommal azonban kedves francia barátunk, PAUL PFISTER nevével kapcsolatban, aki itt született.

A neves gyűjtőről a fiatalabb olvasók kedvéért elmondjuk, hogy ő egykor a francia exlibris-egyesület elnöke volt. Lapjukban nem kevesebb, mint 23 írása jelent meg a kisgrafikáról. Harminc év alatt a modern európai exlibrisekből 50 ezer darabos gyűjteményt szerzett magának. Ez Franciaország jelenleg legnagyobb ilyen magángyűjteménye. Emellett kb. 7.000 darabot tesz ki a művészi üdvözlőlapp-gyűjteménye. A grafikára vonatkozó szakirodalomból a neves francia gyűjtő egész könyvtárra való anyagot gyűjtött össze. 1964-ben PAUL PFISTER közölte szülővárosa polgármesterével, hogy a szülőföld iránti hálából halála után a teljes gyűjteményt a város könyvtárának adományozza. A város örömmel fogadta nagy fiának elhatározását és hálából a könyvtár metszet-termét „Paul Pfister-teremnek” nevezte el. A névadó ünnepség 1983. október 22-én zajlott le, s ez alkalommal a helyiségben megnyitották a „Paul Pfister exlibrisei és irodalmi munkássága” című kiállítást. Ez utóbbira vonatkozóan megtudtuk a lap F. G. jelű szerzőjének írásából, hogy P. PFISTER 1930 óta számos novellát, elbeszélést, riportot, kritikát írt különböző folyóiratokban, sőt négy hangjátékát a strassbourgi rádió be is mutatta. A cikk egyetlen illusztrációja VERTEL JÓZSEF metszete, melyet P. PFISTER részére készített. A lap Colmar templomát és a híres „elzászi gólyák” egyikét ábrázolja.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. 1984. évi 1. szám

Az NSZK gyűjtőinek gazdag híryanagyot tartalmazó folyóirata többek között arról is beszámol, hogy dr. GERNOT BLUM német gyűjtő híres orvos-exlibris gyűjteményét az 1984. év folyamán az ország hat városában is kiállítják. Goethe halálának 150. évfordulójára emlékezve a portugáliai Coimbra városban 1983-ban megrendezték a „Német Exlibris” c. kiállítást. A német és portugál nyelven megjelent 342 oldalas katalógus történeti áttekintést közöl a legrégebb időkől Goethe korán és a Jugendstil-on át napjaink exlibriséig. — A szecesszió (más néven Jugendstil) ismét divatba jött Európában. Ennek egyik jele HELMUT FRANCK: „Jugendstil-Exlibris” c. kötete is, mely 1984-ben Gütersloh városban jelent meg a Prisma-Verlag kiadásában. A 148 oldalas, egészvászonkötésű könyv 119 illusztrációt tartalmaz és 28 nyugatnémet márkáért szerezhető meg. — A lap egyetlen magyar vonatkozása: TÓTH RÓZSA (Szeged) kétszínű linómetsetének fekete-fehér reprodukciója. Ez a lap Hans Krause részére készült és szerepelt az épinali nemzetközi pályázaton, melynek „A fa az ex librisen” volt a témája.

„Az exlibris-irodalom ritkaságai” címmel HELMER FOGEDGAARD cikkét közli ez a lappéldány. A szerzőt az az eset készítette cikke megírására, hogy a közelmúltban egy wiesbadeni antikvárium 700 nyugat-német márkáért kínálta eladásra a DEG 1967. évi évkönyvét, mely az illusztrációk között egy neves német grafikusművész 8 eredeti, szignált fametszetét tartalmazta. A szerző feltételezi, hogy a világ exlibris-egyesületei által kiadott évkönyvek, egybekötött folyóirat-évfolyamok sok értékes és hasznos ismereteket tartalmaznak, bár azok értéke a piacon nem éri el az általa említett wiesbadeni „csillagászati” árat. Ezért — főleg a fiatal gyűjtők okulására — cikkében összegyűjtve felsorolja, hogy napjainkig a világon hol és milyen exlibris-folyóiratok, évkönyvek jelentek meg és azokból melyik él még jelenleg is. Írása hézagpótló adatközlés, melynek megbízhatóságát a Magyarországról szóló adatok helyessége is igazol. Az itthoni exlibris-újságokról szólva a „Magyar Exlibris” (1935–36) után a MEGE által megjelentetett „Kisgrafika” (1937–1944) évfolyamait említi. Arról is beszámol, hogy a háború után a „KBK Értesítő” látott napvilágot, mely szerencsés címváltozással ma is megjelenik „Kisgrafika” folyóiratcímmel.

A „Bemutatjuk . . .” címmel induló rovatukban elsőnek EWALD PRUSSEN kölni grafikusművész munkásságát ismertetik, aki eddig 20 linó- és rézkarc-exlibrist készített. A művész 1930-ban született, művészi tanulmányainak elvégzése után egy ideig a kölni Néprajzi Múzeum, majd az Americahaus grafikusművésze volt. 1962 óta „szabad úszó”.

Bécsi kiállításuk ürügyén a Frank-testvérpár grafikusművészeti tevékenységét ismerteti Dr. H. KRETSCHMAR. A neves osztrák művész-ikerpár, HANS FRANK (1884–1948) és LEO FRANK (1884–1959) száz évvel ezelőtt született Bécsben, ahol most emlékkiállításukat rendezték meg. Mindketten jelentős festői tevékenységet folytattak, de az exlibris történetébe is beírták nevüket.

Igen gazdag könyv- és lapszemléjükben a KISGRAFIKA utóbbi három számát ismertetik. A művész és a cikkíró nevének felsorolásával lapunk minden olyan írására hivatkoznak, melyek grafikusművészről szólnak. A lap irántunk megnyilvánult figyelme menti azt a tévedésüket, hogy ALMA PETZ cikkét említik, melyet „Dr. Soós Imre neves gyűjtőről írt.” A valóságban ennek az ellenkezője történt: lapunk munkatársa, Dr. S. I. írt cikket 83/3. számunkban Alma Petz, neves osztrák gyűjtőről.

MITTEILUNGEN DER Ö. E. G. — 1984 augusztus

A lap első cikkében Dr. GUSTAV DICHLER kegyeletteljes szavakkal búcsúzik LEOPOLD HOFMANN (1901–1984) grafikustól, aki polgári életében ugyan egy műszaki cég üzletkötéseit bonyolította, de szabadidejében fametszetű exlibriseket alkotott. Ezek száma mintegy százra tehető. Halála előtt ez irányú munkásságáért az osztrák köztársaság elnökétől magas kitüntetésben részesült, megkapta a tudomány és a művészet kiválóságai részére alapított érdemkeresztet. A cikket az elhunyt művész 6 exlibrise kíséri. Egy „Oku” szignóval készült exlibris bemutatásával rövid ismertetés olvasható OTTO KÜCHENBAUER-ről, az NSzK-beli Donauwörth-ben élő grafikusművészről. — A tízoldalas folyóirat gazdag könyvszemlét is közöl és részletesen ismerteti a KISGRAFIKA utóbbi négy számát. Meghatott szavakkal jelenti be a lap olvasóinak, hogy STETTNER BÉLA, „a kitűnő és világszerte ismert grafikusművész” 1984 május 30-án elhunyt. — Osztrák barátaink lapjának legújabb számából az irántunk érzett rokonszenv és megbecsülés sugárzik. Köszönettel, örömmel nyugtázzuk!

EXLIBRIS WERELD — 1983 tél

GERD MEYER cikke a sakkjáték motívumait tartalmazó exlibrisekről szól. A cikket öt igen szép ilyen exlibris illusztrálja. A szerző elmondja, hogy világszerte a sakkról több tízezer sakkönyv jelent már meg. Ennek ellenére az ilyen könyvjegyek száma kevés. — Rövid cikk szól HUGÓ PRAHL, JOHN GARTNER és CHARLES EYCK (1896–1983) munkásságáról. A szurrealista ZDENEK BUGÁN szlovák művészt egy prágai szerző méltatja. A 88 éves korában elhunyt KISLINGER osztrák professzorról a holland lapban is megemlékeznek.

EXLIBRIS WERELD – 1984 tavasz

A Leiden-ben 1933-ban született holland művész AB STEENVOORDEN munkásságát ismerteti RHEBERGEN, közölve a művész 34 lapból álló alkotásjegyzékét is. Ugyancsak ő köszönti JAN BATTERMANN grafikusművészüket 75. születésnapja alkalmából.

EXLIBRIS WERELD – 1984 nyári szám

PAM G. RUETER holland exlibris-művész alkotásjegyzékeinek folytatását közli a lap, az 561.-től a 757. számú alkotásig. (Az első részt a folyóirat 1976. évfolyama tartalmazza.)

OBVESTILA 72. szám: 1984 április

A szlovén gyűjtők egyesülete arról ad hírt, hogy DAGMAR NOVACEK, nemrég elhunyt neves gyűjtő exlibris-gyűjteményének lapjait állították ki a ljubjanai Nemzeti és Egyetemi Könyvtárban. – TRZIC városban ásványok és kövületek nemzetközi vásárát rendezték meg. Ugyanitt pályázatot is kiírtak ilyen témájú exlibrisekre. Az első díjat CHRISTIAN STROE román művész nyerte. A 2. díjat a lengyel DOLATOWSKI kapta. A 3. helyre az ugyancsak lengyel művész, J. WYGART alkotása került.

Dr. Soós Imre

★ ★ ★

A *Rassegna Clinico-Scientifica* olasz orvosi folyóirat LIX. évf. 9–10. számában (1983) Enzo Pellai rövid írását találjuk az orvosi könyvjegyekről. Szerkesztőnk tájékoztatása alapján hírt ad ez a cikk Policarpo Bonanno olasz orvos könyvjegyéről is, aki az 1648–1663 években az esztergomi hercegprímás szolgálatában a felsőmagyarországi bányák orvosa is volt.

S. A.

STETTNER BÉLA MUNKÁSSÁGÁRÓL

lapunkban megjelent cikkek, tanulmányok:

- Galambos Ferenc: Stettner Béla kiállítása a Dürer-teremben.
KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ 265–267. old., 1966 április.
Stettner Béla.
KISGRAFIKA ÉRTESÍTŐ 391–394. old., 1967 szeptember
Stettner Béla – érdemes művész.
KISGRAFIKA 1972(1)23. old.
- Soós Imre: Stettner Béla kiállításáról.
KISGRAFIKA 1973(3)16–19. old.
- Galambos Ferenc: Stettner Béla grafikusművész kiállítása. Bp. 1973.
Katalógus-ismertetés. KISGRAFIKA 1974(1)42. old.
- Semsey Andor: Tizenkét akt. Mappa ismertetése.
KISGRAFIKA 1977(3)42. old.
- Soós Imre: Stettner Béla egy újabb exlibriséről.
KISGRAFIKA 1979(3)34–35. old.
Stettner Béla 40 metszete. Mappa ismertetése.
KISGRAFIKA 1980(3)38. old.
- Csiby Mihály: A NÉPSZAVA Stettner Béláról szóló cikke (1980. ápr. 3.)
KISGRAFIKA 1980(1–2)74. old.
- Supka Magdolna: Gondolatok a könyvtárban Stettner Béla művészetéről.
KISGRAFIKA 1980(1–2)27–28. old.
- Soós Imre: Stettner Béla CZIMRA-exlibriséről.
KISGRAFIKA 1981(2–3)51. old.
BUÉK '83-Magyar grafikusok újévi üdvözlétei.
KISGRAFIKA 1983(1–2)39–40. old.
- Arató Antal: Stettner Béla: Vasi mappa. Ismertetés.
KISGRAFIKA 1983(1–2)70. old.
- Soós Imre: A KBK huszonöt esztendejéről.
KISGRAFIKA 1984(1–2)3–13. old.

STETTNER Béla linómetszete X 3

SZERVEZETI HIREK

A KBK 25 éves jubileuma alkalmából küldött köszöntések és jókívánságok:

Axel Leier NDK, Ruth Irlet Svájc, dr. Lippóczy Miklós USA, dr. Virágh Zoltán Románia stb.

Meleghangú levélben köszönték meg örökös tiszteletbeli taggá választásukat Lippóczy Norbert (Tarnów), dr. Gianni Mantero (Como), prof. Paul Pfister (Versailles).

***

A Kisgrafika Barátok Köre művészeti vezetőjének felelősségteljes feladatát felejthetetlen barátunk, STETTNER BÉLA elhunytá után KÖNIG RÓBERT grafikusművész, a Képzőművészek Szövetsége Képgrafikai Szakosztályának vezetőségi tagja vállalta el. Körünkben művészi munkássága jól ismert, kiadványainkban rendszeresen szerepelt, mind a Vezetőség, mind a tagság feltétlen bizalmát élvezte. Személyét szeretettel és megbecsüléssel fogadjuk. Kívánjuk, hogy elődje nyomdokait követve eredményesen építse tovább a művészek és műbarátok harmónikus kapcsolatát!

***

KÖNIG Róbert linómetszete X 3

ÚJ TAGOK:

Dr. Apró Ferenc	Szeged	Mikszáth K. u. 11.	6722
Dóra István	Budapest	Ulászló u. 58.	1113
Durnst Dezső	Szombathely	Barátság u. 12.	9700
Füzesabonyi Könyvtár „Ludas Matyi” Klubja	Füzesabony	Ifjúság u. 28.	3390
Dr. Giday Kálmán	Szeged	Dáni János u. 11.	6722
Gondi Sarolta	Szeged	Fésű u. 2/c	6726
Kabai-Tóth Zoltán	Szeged	Gyapjas P. u. 6–8.	6726
Müller Árpád	Budapest	Mogyoródi út 72/b	1141
Papp Mária	Szeged	Széchenyi tér 17.	6720
Pál Gábor	Szombathely	Zsdánov 22. IV. 18.	9700
Bruckner László	Pécs	Orfű, Turista u. 5.	7677
Stier Gyula	Satu Mare	N.Golescu 14/22.	R–3900
Uhrinyi László	Budapest	Dózsa Gy. u. 94.	1224

CIMVÁLTOZÁSOK:

Dr. Boros Edit	Veszprém	Hoszkovo 21/c.	8200
Keresi Ferenc	Debrecen	Ságvári E. u. 3/b. II.2.	4025

STETTNER Béla linómetszete X3

RÉSUMÉ

Le Cercle des Amis de la Petite Graphique a éprouvé une perte douloureuse. Le 30 mai 1984 est décédé l'excellent artiste hongrois BÉLA STETTNER, directeur artistique du Cercle. Son enterrement se déroulait peu après à Budapest, dans le cimetière de Farkasrét. C'étaient ISTVÁN KISS, sculpteur et président de la Société des Artistes Hongrois et MAGDOLNA SUPKA, historien d'art qui ont prononcé le discours funèbre au lit funéraire. Au nom des amis HUBA BÁLVÁNYOS, artiste graphique a pris congé de l'artiste décédé auprès de la tombe. Nous publions le texte de ses discours dans la partie première de notre publication présente. (P. 1–6.)

La liste des œuvres de BÉLA STETTNER fut publiée avant quelques années par la Bibliothèque de la Ville de Jászberény. Cette publication a énuméré les créations du feu maître jusqu'au numéro Op.650.

Nous publions la partie terminale de son oeuvre sur les pages 34 et 35. Pareillement nous publions dans le numéro présent les dates de tous les articles, essais publiés dans notre revue concernant l'activité artistique de BÉLA STETTNER. Par les publications mentionnées nous gardons la mémoire de notre grand Ami. Le 30 avril 1984 dans le Club des Artistes Fészek à Budapest notre Cercle a solennisé la fête de son 25ème anniversaire. A cette occasion fut publiée une cartelle et le numéro de double format de la KIS-GRAFIKA. Notre article sur les fetes contient le compte rendu du secrétaire du KBK, Dr. KLÁRA VIDA. (P. 10-14.) A l'occasion de son anniversaire le KBK a élu comme membre honoraire MM ISTVÁN RÉTHY, FERENC GALAMBOS, NORBERT LIPPÓCZY (Tarnow), Dr. GIANNI MANTERO (Como) et Prof. PAUL PFISTER (Versailles).

Nous publions la lettre de KLAUS RÓDEL sur la page 15. Notre ami danois évoque ses souvenirs de son rencontre des amis hongrois.

LAJOS PALÁSTHY écrit le compte rendu sur le XXème Congrès Internationale d'Ex libris organisé a Weimar. (P. 19-20.)

Le collectionneur de Szeged, Dr. RUDOLF KRIER était un de nos délégués à l'assemblée générale de la F.I.S.A.E. à Weimar. Nous publions son compte rendu. (P. 19-20.)

Les publications nombreuses du Congrès de Weimar sont analysées par ANDOR SEMSEY. (P. 20-22.) Nous publions des nouvelles. (P. 20-32.) Parmi eux on peut lire sur le succes de l'artiste graphique hongrois ZOLTÁN VÉN qui a gagné le premier prix du concours de la ville de CORTONA.

Dans la rubrique „Casier de bibliothèque” ANDOR SEMSEY présente les publications de la littérature d'ex libris récemment recues. (P. 37-39.)

Les revues d'ex libris étrangères récemment arrivés sur l'adresse de notre secrétaire sont commentées par Dr. IMRE SOÓS. (P. 42-44.)

On lit la liste des nouveaux membres et des renseignements concernant de la vie du Cercle. (P. 45.) Dans cette rubrique faisons part à nos lecteurs que l'artiste graphique RÓBERT KÖNIG fut élu le nouveau directeur artistique du KBK.

B.U.É.K. – P.F. 1985

Kisgrafika
Barátok
Köre

VEZETŐSÉGE

A szerkesztő SEMSEY Andor címe: Budapest, Magyar Jakobinusok tere 4/b, H-1122. Minden levelezés és küldemény dr. VIDA Klára titkárhoz küldendő: Budapest, Frankel Leó u. 12. H-1027.

ISSN 0209-6161 III/KUL 64/1978 – Megjelent 500 példányban 4 ív (A/5) terjedelemben
84433 DATORG NYOMDA – F. v.: Harkai József

STETTNER Béla rézkarca (C 3): „Valaki eltűnt.”

ÁRA 7,- Ft.

KOPASZ Márta linómetszete X 3